BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
2 A
45

45 4 – D

DE VASCVLIS LIBELLVS, ADVLESCENTVLORVM CAVSA EX BAYFIO DECERPTVS, ADDITA VVLGARI LATINARVM VOCVM INTERPRETATIONE.

Bibliothec. Secr. Coll. Rom. Soc. Jesu
BIBLIOTECA NAZ. ROMA

LVTETIAE,
Ex officina Rob. *Stephani typographi* Regij.
M. D. XLVII.

CAROLVS STEPH[ANVS]
LECTORI S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

QVESTI ſunt his diebus apud nos aliquot pueri, bonarum literarum deſiderio, quãtum ipſi iudicare potuimus, ualde affecti, ſe nõ omnia intelligere quæ in libello Bayfij *de uaſculis continerẽtur: uehementérque cupere, ut quemadmodũ ille uir doctus, eruditioribus & bene literatis operam dederat: eadem quoq; ratione efficeret, ut iuniores tyrunculi, ſaltem aliquid utilitatis & emolumenti ex eius uigilijs perciperent ac ſentirent. Quod cum ille audiſſet, ut eſt certè incredibili humanitate præditus, & publicæ utilitatis amantiſs. facilè paſſus eſt ſuum libellũ in breuem quãdam ſummulam cõtrahi, quemadmodũ in re ueſtiaria non multis ante diebus factum fuerat, in gratiam adoleſcentulorum.* Neque *enim (ut intelligas* Lector) *eo eſt uir ingenio, qui ſibi tãtum tribuat, ut doctos ſolum & eruditos amet, puerorũ ingenijs non faueat. cuiuſmodi fortaſſis erunt nonnulli qui ſuam eruditionem tanquam arcanum quiddam & diuinum uideri cupiunt: neque uulgo palã eſſe, ne fortè grauitatis & authoritatis ſuæ iacturam faciant: quaſi uerò ſibi tãtum & doctis nati eſſent.* Illud *ſcimus, tantum laudis fœnus non parere ſcriptum aliquod inſigne apud rudes & tyrũculos, quantum apud eruditiores & magis literatos adferre ſoleat.* Præterea *non modicam iacturam docti alicuius nomen facere, ſiquãdo ſcriptum ſuum temere à quoquam inuertatur atq; immutetur, quinetiam corrũpatur potius, dum ille puerorum ſtudijs bene conſultum putat.* Hoc *certè neminem latere*

puto. & ſunt meâ quidem ſententia pluſquam plagiariorũ pœna digni, qui huiuſcemodi furtis delectantur, & ſibi nomen ac laborẽ alienum attribuunt: niſi id quidẽ ab authore prius id impetrarint, atque eius animum ad puerorum ſtudium inclinarint. Quemadmodum ſanè de hoc libello, ut de priore quoque, diligenter à nobis factum eſt. Non enim uir grauis, & Senatorijs negotijs præpeditus, qualis eſt noſter Bayfius, animum ſuum, altiora ſubinde cogitantẽ, ad hæc puerilia tam facilè demittere potuiſſet. Tantum hoc, incredibilem eius humanitatem erga aduleſcentulos bonarum literarum deſiderio flagrãtes, teſtatur: quòd eorum cauſa, non permittat ſolum, ſed etiam alteri negotium committat, ut libellus ſuus puerorum ingenijs aperiatur, & lucidior fiat, atque in compẽdium redactus, uulgaria uaſculorum nomina illis indicet. Quod factum ſi quidem tibi placebit lector, eſt unde Bayfium ſemper laudes, & ames.

SVMMA REI VASCVLARIAE EX BAYFIO.

De *uaſis ſignificatione.*

INCIPIEMVS *ab ipſa uaſis ſignificatione, deinde uerò, ad uaſorũ appellationes ex eorũ differentijs ac generibus petitas, certo ordine progrediemur.* Sed *ne quid lectorem lateat, aut remoretur, admonendus eſt, ea tãtum* Bayfij *eſſe quæ* B *literam ſubſignatam habebunt.* Cætera *ex uarijs authoribus quæſita: ne quid in hac parte ab adoleſcentulis deſiderari poſſit, quod ad uaſculorum genera pertinere exiſtimabunt.*

Vas, Vng *uaiſſeau, quod antiqui uaſum dixere, (quo etiam nomine* Cato *&* Plautus *utuntur) id ſignificat quod uel liquorem, uel quidpiam aliud continet in uſum noſtrum: uel etiam quo liquorem aliquem haurimus, ſiue haurire ſignificet* Puyſer: *ut* Haurire *aquã ex puteo: ſiue quod uulgo dicitur,* Humer, *ou aualler: ut, -ille impiger hauſit*
Spumantem *pateram.* Il *en aualla une pleine taſſee, ſans ſe faire prier.* Ea *uerò ratione primum ab hominibus inuentum & excogitatum uas fuiſſe puto, ne manus uaſculorũ officio ſemper fungentes, identidem uarijs liquoribus inficerentur, dum interdum etiam impuriſſima quæque manibus tractanda ſunt. præterea uſus & utilitatis gratia, alioqui diuturnum ignis calorem manus perferre cogerentur, & in profundiſſimas lacunas demitti: ſiquidem uaſorum uſum ſem-*

per præbere illis neceſſe eſſet.

Vaſculum, Vng uaiſſellet, ung petit uaiſſeau, uaſis diminutiuum, quo non ſolum ad diminutionem ſignificandam utimur, ſed etiam ad ornatum. Græci autem πύχη καὶ χεύματα uocant, quæ nos uaſa & uaſcula dicimus.

Vaſarium dicere poſſumus ex Cicerone, Vng buffet, quod Itali appellant Vna credenza, nempe uaſariam ſupellectilem & gazam ac diuitias aureas & argenteas quas principes noſtri in uarijs uaſorũ cælaturis collocare ſolent: ut noſtro tempore tum demum opulentiſſimus habeatur princeps, cuius menſa innumeris uaſorũ diuitijs ſcatet. Budæus exactiſſimi ingenij uir, & iudicij admodum expurgati, tertio libro de Aſſe, uaſarium apud Ciceronem pro lege Manilia accipi contendit, pro ijs quæ antiquitus publicè dabantur magiſtratibus, ut ſunt muli, equi, uaſa, & reliqua quæ magiſtratus inſtrumentum implerent. quod probat ex alio eiuſdem authoris loco, pro lege Agraria. Intelligimus præterea uaſarij nomine pecuniam publicè dari ſolitam magiſtratibus euntibus in prouincias, ex qua ſibi neceſſaria compararent, quod Auguſti tempore Senatuſconſulto conſtitutum eſt. Vide Budæum.

Vaſcularius, qui uaſcula argentea & aurea facit. Sũt enim inter aurifices, uaſcularij, cælatores, inauratores, & bractearij, Des orbateurs: id eſt, qui aurum malleis tuſum, & ad quanuis leuitatem ductile rebus inaurandis inducunt. Budæus.

Vaſculorum autem & poculorum ſculpendorum ars à Græcis Toreuticæ dicta eſt, à uerbo τορεύω, quod

eſt torno conficio. Tornus autem fabrile inſtrumentum eſt, quod uulgus uocat Vng tournoir. *Itaque toreutice ſculpturam, uel, ut aliqui loquuntur, ſcalpturam complectetur. Vnde Toreumata huiuſmodi opera dicuntur, aut ſculpta, aut cælata, ex quacunque materia quæ in delicijs habeatur: quo uerbo Cicero, Salluſtius, & reliqui utuntur. Martial.*

Solus Phydiaci toreuma cæli,
Solus Mentoreos habes labores.

Quod autem toreumata torno fierent, & ex quacunque materia, id oſtendere uidetur locus Virgilij tertia Ecloga, -pocula ponam
Fagina, cælatum diuini opus Alcimedontis,
Lenta quibus torno facili ſuperaddita uitis.

Cælum enim, Vng burin, *ferrum eſt ſculptorium, & inſtrumentum cælatoris. A quo cælata uaſa dicuntur, in quibus arte ſculptoria deſcripta erant inſignia quædã opera.* Vaiſſeaulx ouurez, entaillez, labourez d'orfeurerie. *Plin. lib. 34. cap. 7, Duo pocula Calamidis manu cælata æmulatus eſt, ut uix ulla differentia eſſet artis. De Zenodoro loquitur, ſcientia fingendi cælandíque nulli ueterum poſtpoſito. Budæus tertio de Aſſe, Magnificam æſtimatricem cælaturæ priſcam ætatem fuiſſe oportet, quæ uaſa cælata in ſingulas libras ſenis ſeſtertijs emeret, id eſt, centenis & quinquagenis aureis noſtris. Mirum autem eſt in auro cælando inclaruiſſe neminem: argento, multos, qua in arte maxime laudatus eſt Mentor, de quo ſuprà diximus: unde labores Mentoreos uocat Martialis. At uerò argentum apud antiquos, hominum ſermone celebratius fuit.*

De *uarijs uaſorum appellationibus.*

V *Aſorum appellationes uariæ, aliæ quidem à materia ſumuntur, ex qua conflata & confecta ſunt: ut aurea, argentea, ærea, lignea, fictilia, uitrea, cryſtallina, murrhina. aliæ uerò ab uſu & utilitate quam præſtant, ut à potu potoria. aliæ autem ab ijs rebus, quas continere ſolent, nomina accipiunt, ut ab eſcis eſcaria, à uino uinaria, item & aquaria & niuaria, & ab unguentis unguentaria: ſic etiam à promulſide, promulſidiaria. aliæ inſuper à forma quam referre uidētur, ut à modij ſimilitudine, modiolus: & à cymbæ forma, uaſa cymbia. aliæ præterea à quibuſdam locis in quibus præſtantiora uaſa fiunt, uel è quibus materia adfertur excellentior ad ea conficienda, ut à* Delo *& ære* Deliaco, *uaſa* Deliaca *: à* Corintho *& ære* Corinthio, *uaſa* Corinthia:*eadem quoque ratione* Samia *&* Aretina. *Quas omnes differentias, unà cum ipſis uaſorum nominibus ſuo ordine deſcribemus.* Ac *primùm ipſarum differentiarum genera exequi neceſſe eſt, priuſquam ad ſpecierũ diuiſionem ac declarationem deſcendamus.*

VASA AVREA.

R *Aram auri mentionem apud antiquos reperiri, & rariorem etiã quàm pro noſtri temporis opulentia, quemadmodum in auro cælando inclaruiſſe paucos, aut neminem, contendit noſter* Budæus *lib.3. de Aſſe.* Itaq; *uaſis aureis raro uſos fuiſſe ipſos ueteres compertum eſt: magis enim argen-*

to delectabantur. Sed *poſteaquam,inquit* Plinius *lib.* 33. *cap.* 11, *Aſia primùm deuicta, luxuria in* Italiam *immiſſa eſt,aurum magno in pretio haberi cœpit.* Si*quidem* L.S*cipio in triumpho tranſtulit uaſorum au reorum pondo* C.*millia.*

Po*culum aureum*,Vne *couppe d'or.* Plinius *ſcribit* Philipp*um regem poculo aureo puluino ſubdito dormire ſolitum.* Cic. *in* Verrem, T*um illa ex patellis & thuribulis quæ uellerat, ita ſcitè in aureis poculis illigabat: ita aptè in ſcyphis aureis includebat, ut ea ad illam rem nata eſſe diceres.* Q*ue tu euſſes dict qu'ils euſſent eſté faicts tous propres a cela.*

P*atera aurea*,V*ne taſſe d'or.*V*irgilius,*

-ille impiger hauſit

S*pumantem pateram,& pleno ſe proluit auro.*

Hoc *eſt,hauſit plenam pateram auream uini.* Il *beut tant que une grande taſſe pouuoit tenir.*

A*ureus guttus apud* Liuium, Argenteo *pollubro, & aureo gutto.*

A*ureis præterea uaſis uentris onus excipiebant di tiores antiqui, quod de* Heliogabalo *refert* L*ampridius.*Martial.*in* B*aſſam,*

V*entris onus miſero,nec te pudet,excipis auro*

B*aſſa, bibis uitro.* B. C*ætera in uaſorum ſpeciebus dicemus.*

VASA CAELATA.

V*Aſa cælata,* V*aiſſeaulx entaillez, in quibus uaſculariorum & cælatorum artificio inſculpebãtur uaria ſigna & ſimulachra deorum.*Plin.*lib.*33. *cap.*12,V*lyſſes &* Diomedes *erant in*

emblemate phialæ.Emblema autẽ, ut illud obiter tangamus,ætas noſtra non nouit:fitque quum interraſo, ut inquit Plinius,*ligno uel marmore,aliud quiddam uel aurum uel argentum uermiculato opere eleganter cõſeritur,& aptatur ad uariarum rerum effigies.* Ita *quoque ornabantur uaſa emblematis, dictis* ἀπὸ τοῦ ἐμβεβλῆσθαι, *quòd uaſis adijcerentur, & reuellerentur, cum libitum erat.* Hinc *eſt quod* Cicero Verrem *criminatur,qui uaſorum* Haluntini *emblemata reuulſerat, atque adeò pretioſiſſimam eorum partem & toreumata abſterſerat impudentiſſimo latrocinij genere.*Sícque, *inquit* Cicero, Haluntini *excuſſis delicijs cum argento puro domum reuertũtur.* Itaque *emblema, inſertum & inſitum quid in æreo aut argenteo uaſe ſignificat, quod pro ornatu tẽporario & exemptili ponitur:uulgus paramentum uocat.*Videto *diligenter* Budæum & Bayſium.

Illigabántur *& aureis cruſtis uaſa argentea & cymbia & alia,quæ incruſtata uel cruſtata dicere poſſumus,*Eſmaillez*: atque ab eiuſmodi cruſtis,cruſtularij dicti, quorum artificio uaſa cruſtulis illigabantur. unde & incruſtare dicimus.* Horatius,

Syncerum *cupimus uas incruſtare.* Cæterum *uaſa aureis cruſtis illigata,* Martialis *in ſexto uocat chryſendeta.dicuntur & lances chryſendetæ ab eodem in apophoretis.*Bayſius.

Sigillata *quoque uaſa dicebantur, ſigillis quibuſdam ornata.* Autour deſquels eſtoyent de petites images enleuees en boſſe, *unde ſcyphi ſigillati apud* Ciceronem *in* Verrem. Signa *autem ſiue ſigilla* Græci ἀγάλματα & ἀγαλμάτια *dicunt,ſúntq; ueluti ſimu-*

lachra uel deorum uel etiam heroũ aut animalium quibus circunquaque uaſa exornari ſolebant, Græci εἴδη θεῶν uocant. B. *unde Virgilius,*

Cymbiáque argento perfecta atq; aſpera ſignis. cymbia ſignis aſpera dixit, hoc eſt ſigillata. Idem alio loco, Cratera impreſſum ſignis. hoc eſt, inquit Seruius, impreſſa ſigna habẽtem, id eſt emblemata. Cæterum ſigna illa ab excellentia nomen accipiebant, ut ſigna Corinthia, hoc eſt, quæ in Corintho fiebant. Plin. lib. 34. cap. 8, Signis quæ uocant Corinthia plerique intantum capiuntur, ut ſecum circunferant. paulo poſt autem ait, Minoribus ſimulachris ſignı́ſque innumera propè artificum multitudo nobilitata eſt.

Vaſa autẽ pura dixit iureconſultus, atq; adeò ipſe Cicero, pro iis uaſis quæ cælata non ſunt, neq; ullis ornamẽtis decora, quæ uulgus uocat A plain ouuraige. B.

Vaſa ἀνάγλυφα, Groſſement entaillez, uocat ea Plinius lib. 33. cap. 11, quæ rudia ſunt, & in aſperitatem exciſa ac cælata: hoc eſt, non læuia, & cælaturis inæqualibus imminentibúſq; inciſa : ab ἀνὰ καὶ γλύφω. Deinde uerò ait Plinius, circa linearum picturas uaſa anaglypha curioſius fieri ſolere. quod intelligẽdum uidetur de iis uaſis, quæ per commiſſuras, lineas aureas uel argenteas habent: ut idẽ author interpretatur. Rudia illa uaſa uulgus uocat, Facts a la groſſe mode.

Quod ſupereſt de cælaturis, ex priori capite repetito: tantum enim hîc ordinem obſeruamus.

VASA ARGENTEA.

V*Aſa argentea, Vaiſſelle d'argẽt, in uſu frequẽtiori erant apud antiquos, quàm aurea. Vi-*

lius enim argentum eſt auro,ut inquit Horatius. Fie-*bant autem multis modis. Quinetiam uaſa argento circuncluſa ab labris dixit* Iulius *Cæſar* 6.belli Gal-*lici:* Hæc, *inquit, ſtudioſe acquiſita,ab labris argento circuncludunt, atque in ampliſſimis epulis pro pocu-lis utuntur.*

Scyphus *argenteus,* Vne *couppe d'argent.* Plinius *refert* Lucium *Craſſum duos ſcyphos argenteos ha-buiſſe,* Mentoris *artificis manu cælatos: confeſſúſque eſt nunquam ſe ijs uti propter uerecundiam auſum. erant enim centum ſeſtertiorũ pondo: quemadmodũ eundem ſex millibus ſeſtertium in ſingulas libras ua-ſa empta habuiſſe refert idem* Plinius.Sed de *ſcyphis uberius in uaſis uinarijs & potorijs ac poculis dice-mus.*Cæterum *primus* Heliogabalus,*ſi* Lampridio *cre dimus, cacabos argenteos, & menſas ac capſas argen-teas,priuato uſui habuit.*

Lanx *argenteus,*Plat *d'argent.* Lances *centenis li-bris argenti quingentas numero* Romæ *fuiſſe conſtat ex* Plinio*: multóſque ob eas conſcriptos dolo concupi-ſcentium.* De *Lancibus autem dicemus ſuo loco, cum de eſcarijs uaſis agemus.*

Solium *argenteum,* Vne *cuue a ſoy lauer.* Mulie-*res, inquit* Plinius, *in balneis ſolijs argenteis uteban-tur ad luxum.Quemadmodum etiam ſcaphijs argen-teis,quæ uaſa erant ad lotium excipiendum dedica-ta,quibus etiam argenteis utuntur hodie uiri* Gallia-*rum primarij.*

Repoſitorijs *argentum addi ſua memoria cœptum referre* Feneſtellã *ait* Plinius *lib.*33.*cap.*11. Itaque *hu-iuſcemodi repoſitoria argentata,non argentea uocabi-*

mus: nempe emblematis argenteis ornata & illigata, de quibus infrà dicemus. Quinetiã idem Plinius refert Caluium oratorem ſuo tempore queri, quòd uaſa etiam coquinaria ex argento fierent: ita enim loquitur. Cæterum pateram argenteam, & pocula argentea, & crateras argenteos pro cælaturæ atque operis forma dicere poſſumus: quæ omnia uaſorum genera ſuo ordine à nobis explicabuntur.

VASA AEREA.

VAſa ærea ſiue ænea Plinio, & Virgilio ahena, Vaiſſelle d'arain ou de cuyure, ab æris nobilitate & excellentia nomen acceperunt. Adde quòd ahena abſolutè pro cacabis æreis accipiuntur, in quibus aqua igni admouetur ut calefiat, Vng chauldron. Virgilius,

Aut folijs undam tepidi deſpumat aheni. Horat.
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum. AEris autem tres à Plinio ſpecies potiſſimum enumerantur: Corinthium, à quo uaſa Corinthia, apud Ciceronem quarta actione in Verrem: Deliacum, à quo uaſa Deliaca, apud Ciceronem pro Sextio: & AEgineticum. Sed omnium præſtantiſſimum eſſe puto Corinthium. nam æris notam pretioſiorem ipſa opulentiſſimæ urbis fecit iniuria: quia incendio peruſtis plurimis ſtatuis atque ſimulachris, æris, auri, argentique uenæ in commune fluxere. Fuit etiamnum antiquiſſima gloria æris Deliaci. Vnde Deliaca ſupellex à Cicerone dicta, Meſnaige d'arain, in qua erant triclinia & lecti, cum pedibus & fulcris ex ære Deliaco factis. Vaſa autem Corinthia Strabo in octauo χαλκώματα κο-

ἐνθιουργῆ appellare uidetur. B. *Plinius lib.34.cap. 1, Sunt ergo uaſa tantum Corinthia, quæ iſti elegantiores nunc æs ſculpendo transferunt: modò in lucernas, modò in trullas, nullo munditiarum reſpectu. Quinetiam Cicero in Paradoxis matellionem Corinthium dixit, ære Corinthio factum. Itaque ex Plinio lucernæ, lychni & lampades ex ære fiebant: ſed non uſqueadeò puro, niſi propter luxum: nam qui lucernis Corinthijs utebantur, præter communem utendi rationem faciebant: æginеticum enim æs, ut idem inquit, lychnuchis, candelabris, & huiuſmodi uaſis ignobilioribus conflandis dedicabatur: de quibus ſuo ordine dicemus. Fuit & æs Cyprium laudatiſſimum apud antiquos, unde fortaſſis nos cuprum uocamus pro ære Cyprio. Plinius, Teritur Cyprio ære in Cyprijs mortarijs.* Mortiers de cuyure. *Quinetiam Cyprium abſolutè pro cupro, quod uocamus, poſuit Plinius libro 36. cap. 26.*

Labris quoque ahenis utebantur antiqui in balneis, Vne tine de cuyure, *quibus nunc quoque Germanicæ mulieres etiam utuntur ad abluendos quibuſlibet octonis diebus infantulos ſuos: & nos quoque æſtiuo tempore labris ahenis frigida oppletis uinaria uaſa reponimus dum cœnatur. Virgilius,*

Sicut aquæ tremulum, labris ubi lumen ahenis
Sole repercuſſum, aut radiantis imagine lunæ.

Vaſa conflatilia, Vaiſſeaulx de fonte.

Conflabantur enim uaſa ærea delicatoria & ſonora apud antiquos: quæ in theatris reponi ſolebant pro ratione magnitudinis theatri: eáque ita fabricata erant, ut cum tangerentur ab ipſa uoce, ſonitum fa-

cerent inter ſe diapaſon,diapente, ex ordine ad diateſſaron. Vitruuius lib.5. cap.5, Itaque uox à ſcena uti à centro profuſa, ſe circunagens, tactúmque feriens, per ſingulorum uaſorum caua excitabat auctam claritatem,& concentu conuenientem ſibi conſonantiam. Nihil enim eſt in omnibus metallis quod ſono & harmoniæ ac uoci aptius ſit,quàm ipſius æris materia. Hinc eſt quòd tubæ bellicæ æreæ potiſſimum factæ ſunt,ut etiam Virgilius æs pro tubis ponat:

-quo non præſtantior alter

AEre ciere uiros.hoc eſt tuba. Dicerem hoc loco quēadmodum æs pro pecunia apud antiquos ſumi ſolebat:quoniam primùm ærea pecunia fieret.Sed uereor ne illud eſſet aproſdionyſum: quapropter ſatius eſt ad reliquas uaſorum differentias tranſire.

VASA STANNEA.

VAſa ſtannea, Vaiſſelle d'eſtain, antiquis in uſu non fuiſſe reperio. Quinetiam non ita pridem apud Italos commigrauit hic uaſorū uſus,ut culinaria uaſa,ſtannea fierent: neque uerò adhuc hodie omnibus cōmunis eſt. fictilibus enim & uitreis potius utuntur quidam. Gallis uerò iampridem hic uſus inoleuit: quo & rei domeſticæ & ſumptibus parcitur.

De ſtanno autem tantum hoc refert Plinius, Stannum illitum æneis uaſis, ſaporem gratiorem facere (quapropter uulgus quoque noſtrum ollas iuſcularias, Pots a ſouppe,ſtanno illinit) item & compeſcere æruginis uirus. Vnde hydrias & uaſa aquaria, ſi

quidem ænea ſint, ſtanno intus illinimus: mirúmque eſt, ſtannum æri illitum, pondus non augere. Fiebant *quoq; apud antiquos ſpecula ex ſtanno laudatiſſima, quæ* Brunduſij *temperabãtur, donec argenteis uti cœpere & ancillæ.* Plin. *lib.*34. *Stannum præterea* Homerus *uocat* Caſſiteron Iliados 6. Vnde *Caſſiterina uaſa eleganter dicere poterimus, pro ſtanneis.*

VASA PLVMBEA.

P*Lumbi uſus ad uaſa infrequens fuit apud antiquos, ut etiam apud nos quoque, propter metalli pondus & utilitatem.* Cæterum *uaſis plumbeis tantum utimur ad odores conſeruandos, & unguẽta atque alia quæuis liquida pretioſiſſima.* Itaque *capræ illius ſylueſtris excrementum uſqueadeo odoratum, quód moſchum uocant pharmacopolæ, in pyxidibus plumbeis reponere ſolent: & diu admodũ incorruptum ſeruare.* Præterea *Regum corpora capſis & ſarcophagis plumbeis, uncta, & aromatibus illita* Galli *humi recondere ſolent: ſua enim denſitate prohibet plumbum ne odor internus effluat & diſſipetur, néue externus aer illabatur: quæ ratio eſt cur corpora imputria diu ſeruantur.* Sed *nunc locus non eſt ut de plumbo plura dicamus: huius autem rei qui plura deſiderabit, requirat apud* Plinium *lib.*34, *ubi de argento plumbato & replumbato loquitur: nempe dum plumbum ab eo auellitur, & argentum purum relinquitur. præterea etiam de plumbatione uel potius plumbatura, hoc eſt, quando plumbo maſſa maſſæ iungitur, ita ut iũctura plumbea cohæreat, quemadmodum fit & ferruminatio.*

VASA LIGNEA.

Vaſa lignea, Vaiſſeaulx de bois, multis modis, uarijſque lignorum materijs, apud ueteres fiebant, quemadmodum nunc quoque fiunt. fuit enim fagi honos præcipuus in uaſis, Du fau, ou du heſtre, propter eius lentorem plicabilem: fiebántque ex fago pocula elegantiſſima tornata, & arte toreutica cælata. Virgil. -pocula ponam
Fagina, cælatum diuini opus Alcimedontis.
Cuiuſmodi fortaſſis ſunt ea pocula quæ ex æde D. Claudio ſacra adſeruntur. Cæterũ memini me legiſſe M. Curiũ iuraſſe ſe ex præda nihil attuliſſe præter guttum faginum quo ſacrificaret. faginum præterea cantharum deſcribit Stroza pater, -hinc faginus illi Cãtharus effundit glocitanti pocula collo. Virgilius inſuper buxum tornatile appellat, quòd eo fiebant unguentariæ pyxides, & alia huiuſcemodi toreumata, quæ buxea uaſa appellare poſſumus. Buxo etiam fiebant laudatiſſimæ tibiæ. Seneca, -tibi multifora tibia buxo Solenne canit. Betula item, Boule.au, arbor eſt eximij cãdoris qua fiunt circuli uaſis uinarijs idonei. Vtilis etiã eſt conficiẽdis ciſtis & ſportellis flexibili crate. eius ligno noſtra ætas uarij generis & uſus quoque uaſa cõficere ſolet: quæ (ſi quidem nobis liceat noua effingere uocabula) uaſa betulina appellabimus, Vaiſſeaulx de bois blanc.

Vaſa quoque hæderacea antiquis in honore maximo fuerunt, ea potiſſimum ratione, qua Plinius ait in uaſe hæderaceo uinum tranſfundi, aquam remanere, ſi fortè cõmixta ſit. Cuiuſmodi fuit uas illud quod Ho

merus Ciſſimbium appellat (Græci enim κισσὸν hederam uocant) datúmq; fuiſſe Cyclopi ab Vlyſſe ſcribit. Huius poculi Euripides & Callimachus apud Macrobium meminerunt. Fiebant etiamnum ex terebyntho calices excellẽtiſſimi, qui à nomine authoris Θηρίκλειοι appellabantur: quemadmodum Antigonides & Seleucides, quibus Antigonus Seleucúſque nomina indiderũt. Plinius, Celebratur & Thericles nomine, calices ex terebyntho ſolitus facere torno. B.

VASA VITREA.

V*Itreorũ uaſorum uſus quæ Græci ὑάλινα uocant, haud ita pridem inuentus eſt. Vitrũ autem quando primum inuentum, & quomodo conflatum, Plinius recenſet lib.34. cap.24. Neque uerò alienum fuerit uaſa potoria, quæ ex uitro fiunt, unà cum uulgo uitra appellare: quemadmodum Martialis uaſa cryſtallina, cryſtalla appellat. Itaque ſi quidem uitrea uaſorum materies ex ſilice conflata fuerit, uitra ſilicea ſiue ſilicina appellabimus: ſi uerò lapidibus uſtis, ut ferè fit, uitra erunt lapidea, atque in hoc communem loquendi uſum non aſpernabimur.*

Vaſa uitrea excellentiſſima laudantur hodie ex Murano oppido Venetijs proximo, in ipſo Adriatico mari.

Calices uitrei, uaſa erãt potoria, quemadmodum etiam nobis, quorum formam imitantur ſacroſancti illi calices, quibus noſtri ſeniores in ſacrificijs diuinis utuntur. Vulgus uocat Vng calice. Quod autem calicibus biberent antiqui, id oſtendit locus Horatij:

Fœcundi calices, quem non fecere diſertum?

Cæterum calices uitrei à Græcis uerbum è uerbo κύλικες ὑάλινοι dicuntur, authore Iulio Polluce. Erat & Nimbus uitreus, cuius mentio multa apud Martialem. B.

VASA CRYSTALLINA.

C*Ryſtallum fieri aiunt gelu uehementiore concreto, argumento eſſe non alibi reperiri, quàm ubi hybernæ niues maximè rigent, glaciémque eſſe, unde nomen Græci dederunt. Ex cryſtallo autem uas amphorale uiſum eſt, authore Xenocrate.*

Aſyntheta Plinius author eſt, uocari uaſa cryſtallina pura, ſine ulla macula & uitio: uitia enim artifices cælatura occultant. Iuuenal. *Grãdia ponuntur cryſtallina.* De poculis intelligit, quæ ex cryſtallo fieri *ſolebant.* Martialis in 3.

Opimianum morionibus nectar
Cryſtalliníſque, murrhiníſque propinat.

Idem in decimo, cryſtalla pro cryſtallinis uaſis dixit. Plura qui uolet, requirat ex Plinio.

VASA MVRRHINA.

M*Vrrhina pocula antiquis laudatiſſima fuerunt, quemadmodum cryſtallina: refértq; ea Plinius ex Oriente mitti: inueniuntur enim ibi in pluribus locis, nec inſignioribus Parthici regni, præcipuè tamen in Carmania. amplitudine nuſquam paruos excedunt abacos, craſſitudine rara, quanta uaſi potorio eſſe debet. Humorem putant ſub*

terra calore denſari. Quod autem in murrhinis magis laudatur, eſt ipſa colorum uarietas, ſubinde circúagentibus ſe maculis purpureis & rubeſcentibus, lacteis, quas maculas uidere eſt in illo piſce qui murrhena dicitur: unde murrhina uaſa dicta crediderim. B.

Murrhina uaſa ætas noſtra non nouit: tantum hoc memini, me uidiſſe Venetijs quædam uaſcula quæ ex Oriente adferri ſolere audiebamus: aiebántque neſcio quot annos in penitioribus terræ locis aſſeruari ſolere, priuſquam exerantur donec pelluceant. atque ob id uenenum nunquam admittere, uulgus porcellanam uocat. ob id fortaſſis, quòd ex eo puluere, quem Plinius puteolanum uocat, quíq; in aqua indureſcit ac lapideſcit, efficta erant, ut dicantur quaſi puteolana, ab Italis. Sed nihil huius rei compertum eſt nobis præter diuinationem. Murrhinum autem quid ſit, neſcio an rectè conficere poterimus eum eſſe lapidem pretioſum, quem uulgus uaſcularioru̅m uocat aquam marinam. accedit enim ad deſcriptionem Plinij, quam de murrhino conſcripſit. Cæterum illud tantum addam, uaſa murrhina apud antiquos ſummo in pretio fuiſſe. hinc ait Tranquillus Auguſtum ex Alexandria capta nihil ſibi præter unum murrhinum calicẽ ex inſtrumento regio retinuiſſe. De his autem uideto Plinium.

VASA LAPIDEA.

F *Iebant & apud antiquos uaſa lapidea, in multos uſus, & ex delicatiſſimis potiſſimũ lapidibus, ac marmoribus pretioſis: qualia erant quæ ex onyche marmore Arabiæ pretioſiſſimo*

ſiebant: ut uaſa potoria apud Germanos *primum onychina facta refert* Plinius. *deinde pedes lectorum & ſellas ex eodē marmore cœptas fieri dicit.* Cornelius Nepos *tradit magno fuiſſe miraculo, cum* P. Lentulus Spinter *amphoras ex onychino marmore, & urceos onychinos magnitudine cadorum oſtendiſſet.* Eſt *& præter hunc alter quoque pretioſus onyx quē cornalinam uocat uulgus.* Vide *Pliniū.* Dictus *onyx, quòd formam unguis humani habere uideatur.*

Quin etiā labra ex Porphyritide *ab antiquis fieri ſolere oſtendunt antiqua illa monumenta, quæ adhuc hodie* Romæ *uiſuntur, præſertim circa ædē* D. Iohannis *in* Laterano. *ſuntque eius propemodum formæ ac coloris, cuius eſt uas illud marmoreum quod hodie in* Dionyſiana *uiſitur, cupam* Diocletiani *uulgus appellat.* Ego *uerò labrum antiquum fuiſſe exiſtimauerim.* Erat *autem labrum, uas balneariū, quēadmodum & ſolium.* Cic. Terentiæ, *Labrū ſi in balneo non eſt, fac ut ſit.* Vne *tinne.* Inde *labellum,* Vne *tinnette.* Plin. Cinerémque *in labellis, aqua addita, confricant manu, & conſidere patiuntur.* Labra *quoque uinaria, lupinaria & olearia* Catoni, *in quibus lupini conduntur, & in quæ uina è lacu, oleū è cortina transferuntur.* Fiunt *quoque apud nos mortaria lapidea, in quibus uaria aromata contundimus.* Hūc *præterea, inquit* Plinius, *alabaſtriten lapidē uocant, qui excauatur ad uaſa unguentaria, quoniam optime ea incorrupta ſeruare dicitur,* De *l'alebaſtre.* Itaq; *uaſa alabaſtrina dicimus ea quæ ex alabaſtrite lapide fiunt,* Vaiſſeau *d'alebaſtre: qualia uidimus torno eleganter fieri* Florentiæ *ad antiquum morem excaua-*

De uarijs uaſorum appellationibus.

V Aſorum appellationes uariæ, aliæ quidem à materia ſumuntur, ex qua conflata & confecta ſunt: ut aurea, argentea, ærea, lignea, fictilia, uitrea, cryſtallina, murrhina. aliæ uerò ab uſu & utilitate quam præſtant, ut à potu potoria. aliæ autem ab ijs rebus, quas continere ſolent, nomina accipiunt, ut ab eſcis eſcaria, à uino uinaria, item & aquaria & niuaria, & ab unguentis unguentaria: ſic etiam à promulſide, promulſidiaria. aliæ inſuper à forma quam referre uidētur, ut à modij ſimilitudine, modiolus: & à cymbæ forma, uaſa cymbia. aliæ præterea à quibuſdam locis in quibus præſtantiora uaſa fiunt, uel è quibus materia adfertur excellentior ad ea conficienda, ut à Delo & ære Deliaco, uaſa Deliaca: à Corintho & ære Corinthio, uaſa Corinthia: eadem quoque ratione Samia & Aretina. Quas omnes differentias, unà cum ipſis uaſorum nominibus ſuo ordine deſcribemus. Ac primùm ipſarum differentiarum genera exequi neceſſe eſt, priuſquam ad ſpecierū diuiſionem ac declarationem deſcendamus.

VASA AVREA.

R Aram auri mentionem apud antiquos reperiri, & rariorem etiā quàm pro noſtri temporis opulentia, quemadmodum in auro cælando inclaruiſſe paucos, aut neminem, contendit noſter Budæus lib.3. de Aſſe. Itaq; uaſis aureis rarò uſos fuiſſe ipſos ueteres compertum eſt: magis enim argen-

to delectabantur. Sed *poſteaquam,inquit* Plinius *lib. 33. cap.* 11, *Aſia primùm deuicta, luxuria in* Italiam *immiſſa eſt,aurum magno in pretio haberi cœpit.* Siquidem L.*Scipio in triumpho tranſtulit uaſorum aureorum pondo* C.*millia.*

Poculum *aureum*,Vne *couppe d'or.* Plinius *ſcribit* Philippum *regem poculo aureo puluino ſubdito dormire ſolitum. Cic. in* Verrem, *Tum illa ex patellis & thuribulis quæ uellerat, ita ſcitè in aureis poculis illigabat: ita aptè in ſcyphis aureis includebat, ut ea ad illam rem nata eſſe diceres. Que tu euſſes dict qu'ils euſſent eſté faicts tous propres a cela.*

Patera *aurea*,Vne *taſſe d'or.* Virgilius,

-ille impiger hauſit
Spumantem *pateram,& pleno ſe proluit auro.*

Hoc *eſt,hauſit plenam pateram auream uini.* Il *beut tant que une grande taſſe pouuoit tenir.*

Aureus *guttus apud* Liuium, Argenteo *pollubro, & aureo gutto.*

Aureis præterea uaſis uentris onus excipiebant di tiores antiqui, quod de Heliogabalo *refert* Lampridius.Martial.*in* Baſſam,

Ventris *onus miſero,nec te pudet,excipis auro*
Baſſa, *bibis uitro.* B. *Cætera in uaſorum ſpeciebus dicemus.*

VASA CÆLATA.

V*Aſa cælata,* Vaiſſeaulx *entaillez, in quibus uaſculariorum & cælatorum artificio inſculpebātur uaria ſigna & ſimulachra deorum.*Plin.*lib.33. cap.12,*Vlyſſes & Diomedes *erant in*

emblemate phialæ.Emblema autẽ, ut illud obiter tangimus,ætas noſtra non nouit:fitque quum interraſo, ut inquit Plinius,*ligno uel marmore,aliud quiddam uel aurum uel argentum uermiculato opere eleganter cõſeritur,& aptatur ad uariarum rerum effigies. Ita quoque ornabantur uaſa emblematis, dictis* ἀπὸ τοῦ ἐμβεβλῆσθαι, *quòd uaſis adijcerentur, & reuellerentur, cum libitum erat.* Hinc *eſt quod* Cicero Verrem *criminatur,qui uaſorum* Haluntini *emblemata reuulſerat, atque adeò pretioſiſſimam eorum partem & toreumata abſterſerat impudentiſſimo latrocinij genere.Sícque, inquit* Cicero, Haluntini *excuſſis delicijs cum argento puro domum reuertũtur.* Itaque *emblema, inſertum & inſitum quid in æreo aut argenteo uaſe ſignificat, quod pro ornatu tẽporario & exemptili ponitur:uulgus paramentum uocat.*Videto *diligenter* Budæum & Bayſium.

*Illigabantur & aureis cruſtis uaſa argentea & cymbia & alia,quæ incruſtata uel cruſtata dicere poſſumus,*Eſmaillez: *atque ab eiuſmodi cruſtis,cruſtularij dicti, quorum artificio uaſa cruſtulis illigabantur. unde & incruſtare dicimus.* Horatius, Syncerum *cupimus uas incruſtare.* Cæterum *uaſa aureis cruſtis illigata,* Martialis *in ſexto uocat chryſendeta.dicuntur & lances chryſendetæ ab eodem in apophoretis.*Bayſius.

Sigillata quoque uaſa dicebantur, ſigillis quibuſdam ornata. Autour deſquels eſtoyent de petites images enleuees en boſſe, *unde ſcyphi ſigillati apud* Ciceronem *in* Verrem. *Signa autem ſiue ſigilla* Græci ἀγάλματα & ἀγαλμάτια *dicunt,ſúntq; ueluti ſimu-*

lachra uel deorum uel etiam heroũ aut animalium quibus circunquaque uaſa exornari ſolebant, Græci εἴδη θεῶν uocant. B. *unde* Virgilius,

Cymbiáque argento perfecta atq; aſpera ſignis.cymbia ſignis aſpera dixit,hoc eſt ſigillata. Idem *alio loco,Cratera impreſſum ſignis.hoc eſt,inquit* Seruius, *impreſſa ſigna habẽtem, id eſt emblemata.* Cæterum *ſigna illa ab excellentia nomen accipiebant, ut ſigna* Corinthia, *hoc eſt,quæ in* Corintho *fiebant.* Plin.*lib.* 34.*cap.*8,Signis *quæ uocant* Corinthia *plerique intantum capiuntur, ut ſecum circunferant. paulo poſt autem ait*, Minoribus *ſimulachris ſigníſque innumera propè artificum multitudo nobilitata eſt.*

Vaſa *autẽ pura dixit iureconſultus, atq; adeò ipſe* Cicero,*pro ĩis uaſis quæ cælata non ſunt, neq; ullis ornamẽtis decora,quæ uulgus uocat* A *pláin ouuraige.*B.

Vaſa *ἀνάγλυφα*,Groſſement *entaillez,uocat ea* Plinius *lib.*33. *cap.*11,*quæ rudia ſunt, & in aſperitatem exciſa ac cælata:hoc eſt,non læuia, & cælaturis inæqualibus imminentibúſq; inciſa : ab ἀνὰ & γλύφω.* Deinde *uerò ait* Plinius, *circa linearum picturas uaſa anaglypha curioſius fieri ſolere.quod intelligẽdum uidetur de ĩjs uaſis,quæ per commiſſuras,lineas aureas uel argenteas habent: ut idẽ author interpretatur.* Rudia *illa uaſa uulgus uocat,*Facts *a la groſſe mode.*

Q*uod ſupereſt de cælaturis,ex priori capite repetito:tantum enim hîc ordinem obſeruamus.*

VASA ARGENTEA.

V*Aſa argentea,*Vaiſſelle *d'argẽt, in uſu frequẽtiori erant apud antiquos,quàm aurea.* Vi-

lius enim argentum eſt auro, ut inquit Horatius. *Fiebant autem multis modis. Quinetiam uaſa argento circuncluſa ab labris dixit* Iulius *Cæſar 6. belli* Gallici: Hæc, *inquit, ſtudioſe acquiſita, ab labris argento circuncludunt, atque in ampliſſimis epulis pro poculis utuntur.*

Scyphus *argenteus*, Vne couppe d'argent. Plinius *refert* Lucium *Craſſum duos ſcyphos argenteos habuiſſe*, Mentoris *artificis manu cælatos: confeſſúſque eſt nunquam ſe ijs uti propter uerecundiam auſum. erant enim centum ſeſtertiorũ pondo: quemadmodũ eundem ſex millibus ſeſtertium in ſingulas libras uaſa empta habuiſſe refert idem* Plinius. Sed *de ſcyphis uberius in uaſis uinarijs & potorijs ac poculis dicemus.* Cæterum *primus* Heliogabalus, *ſi* Lampridio *credimus, cacabos argenteos, & menſas ac capſas argenteas, priuato uſui habuit.*

Lanx argenteus, Plat d'argent. *Lances centenis libris argenti quingentas numero* Romæ *fuiſſe conſtat ex* Plinio*: multóſque ob eas conſcriptos dolo concupiſcentium.* De *Lancibus autem dicemus ſuo loco, cum de eſcarijs uaſis agemus.*

Solium *argenteum*, Vne cuue a ſoy lauer. *Mulieres, inquit* Plinius, *in balneis ſolijs argenteis utebantur ad luxum. Quemadmodum etiam ſcaphijs argenteis, quæ uaſa erant ad lotium excipiendum dedicata, quibus etiam argenteis utuntur hodie uiri* Galliarum *primarij.*

Repoſitorijs *argentum addi ſua memoria cœptum referre* Feneſtellã *ait* Plinius *lib.33. cap.11.* Itaque *huiuſcemodi repoſitoria argentata, non argentea uocabi-*

mus: nempe emblematis argenteis ornata & illigata, de quibus infrà dicemus. Quinetiã idem Plinius *refert* Caluium *oratorem ſuo tempore queri, quòd uaſa etiam coquinaria ex argento fierent: ita enim loquitur.* Cæterum *pateram argenteam, & pocula argentea, & crateras argenteos pro cælaturæ atque operis forma dicere poſſumus: quæ omnia uaſorum genera ſuo ordine à nobis explicabuntur.*

VASA AEREA.

V*Aſa ærea ſiue ænea* Plinio, *&* Virgilio *ahena*, *Vaiſſelle d'arain ou de cuyure*, *ab æris nobilitate & excellentia nomen acceperunt.* Adde *quòd ahena abſolutè pro cacabis æreis accipiuntur, in quibus aqua igni admouetur ut calefiat,* Vng *chauldron.* Virgilius,

Aut *folijs undam tepidi deſpumat aheni.* Horat.

Sub *noctem gelidam lignis calefactat ahenum.* AE*ris autem tres à* Plinio *ſpecies potiſſimum enumerantur:* Corinthium, *à quo uaſa* Corinthia, *apud* Ciceronem *quarta actione in* Verrem: Deliacum, *à quo uaſa* Deliaca, *apud* Ciceronem *pro* Sextio: *&* AEgineticum. Sed *omnium præſtantiſſimum eſſe puto* Corinthium. *nam æris notam pretioſiorem ipſa opulentiſſimæ urbis fecit iniuria: quia incendio perustis plurimis ſtatuis atque ſimulachris, æris, auri, argentique uenæ in commune fluxere.* Fuit *etiamnum antiquiſſima gloria æris* Deliaci. Vnde Deliaca *ſupellex à* Cicerone *dicta,* Meſnaige *d'arain, in qua erant triclinia & lecti, cum pedibus & fulcris ex ære* Deliaco *factis.* Vaſa *autem* Corinthia Strabo *in octauo* χαλκώματα *no-*

ἐυθουργῆ appellare uidetur. B. *Plinius lib.34.cap. 2,Sunt ergo uaſa tantum Corinthia, quæ iſh elegantiores nunc æs ſculpendo tranſferunt:modò in lucernas, modò in trullas, nullo munditiarum reſpectu. Quinetiam Cicero in Paradoxis matellionem Corinthium dixit, ære Corinthio factum. Itaque ex Plinio lucernæ, lychni & lampades ex ære fiebant:ſed non uſqueadeò puro, niſi propter luxum: nam qui lucernis Corinthijs utebantur, præter communem utendi rationem faciebant:æginetiœum enim æs,ut idem inquit,lychnuchis,candelabris,& huiuſmodi uaſis ignobilioribus conflandis dedicabatur: de quibus ſuo ordine dicemus. Fuit & æs Cyprium laudatiſſimum apud antiquos,unde fortaſſis nos cuprum uocamus pro ære Cyprio. Plinius,Teritur Cyprio ære in Cyprijs mortarijs. Mortiers de cuyure. Quinetiam Cyprium abſolutè pro cupro,quod uocamus, poſuit Plinius libro 36.cap.26.*

Labris quoque ahenis utebantur antiqui in balneis,Vne tine de cuyure, quibus nunc quoque Germanicæ mulieres etiam utuntur ad abluendos quibuſlibet octonis diebus infantulos ſuos: & nos quoque æſtiuo tempore labris ahenis frigida oppletis uinaria uaſa reponimus dum cœnatur.Virgilius,

Sicut aquæ tremulum,labris ubi lumen ahenis
Sole repercuſſum,aut radiantis imagine lunæ.

Vaſa conflatilia,Vaiſſeaulx de fonte.

Conflabantur enim uaſa ærea delicatoria & ſonora apud antiquos:quæ in theatris reponi ſolebant pro ratione magnitudinis theatri: eáque ita fabricata erant,ut cum tangerentur ab ipſa uoce,ſonitum fa-

*cerent inter ſe diapaſon,diapente, ex ordine ad diateſſaron.*Vitruuius *lib.5. cap.5,* Itaque *uox à ſcena uti à centro profuſa, ſe circunagens, tactúmque feriens, per ſingulorum uaſorum caua excitabat auctam claritatem,& concentu conuenientem ſibi conſonantiam.* Nihil *enim eſt in omnibus metallis quod ſono & harmoniæ ac uoci aptius ſit,quàm ipſius æris materia.* Hinc *eſt quòd tubæ bellicæ æreæ potiſſimum factæ ſunt,ut etiam* Virgilius *æs pro tubis ponat:*

-quo non præſtantior alter

AE*re ciere uiros.hoc eſt tuba.* Dicerem *hoc loco quẽadmodum æs pro pecunia apud antiquos ſumi ſolebat:quoniam primùm ærea pecunia fieret.*Sed *uereor ne illud eſſet aproſdionyſum: quapropter ſatius eſt ad reliquas uaſorum differentias tranſire.*

VASA STANNEA.

V*aſa ſtannea,*Vaiſſelle d'eſtain, *antiquis in uſu non fuiſſe reperio.* Q*uinetiam non ita pridem apud* Italos *commigrauit hic uaſorũ uſus,ut culinaria uaſa,ſtannea fierent: neque uerò adhuc hodie omnibus cõmunis eſt. fictilibus enim & uitreis potius utuntur quidam .* Gallis *uerò iampridem hic uſus inoleuit: quo & rei domeſticæ & ſumptibus parcitur.*

De *ſtanno autem tantum hoc refert* Plinius, Stan*num illitum æneis uaſis ,ſaporem gratiorem facere (quapropter uulgus quoque noſtrum ollas iuſcularias,* Pots a ſouppe,*ſtanno illinit) item & compeſcere æruginis uirus .* Vnde *hydrias & uaſa aquaria, ſi*

quidem ænea ſint, ſtanno intus illinimus: mirúmque eſt, ſtannum æri illitum, pondus non augere. Fiebant *quoq; apud antiquos ſpecula ex ſtanno laudatiſſima, quæ* Brunduſij *temperabãtur, donec argenteis uti cœpere & ancillæ.* Plin. lib. 34. *Stannum præterea* Homerus *uocat* Caſſiteron Iliados 6. Vnde *Caſſiterina uaſa eleganter dicere poterimus, pro ſtanneis.*

VASA PLVMBEA.

P *Lumbi uſus ad uaſa infrequens fuit apud antiquos, ut etiam apud nos quoque, propter metalli pondus & utilitatem. Cæterum uaſis plumbeis tantum utimur ad odores conſeruandos, & unguẽta atque alia quæuis liquida pretioſiſſima.* Itaque *capræ illius ſylueſtris excrementum uſqueadeo odoratum, quod moſchum uocant pharmacopolæ, in pyxidibus plumbeis reponere ſolent: & diu admodũ incorruptum ſeruare.* Præterea Regum *corpora capſis & ſarcophagis plumbeis, uncta, & aromatibus illita* Galli *humi recondere ſolent: ſua enim denſitate prohibet plumbum ne odor internus effluat & diſſipetur, néue externus aer illabatur: quæ ratio eſt cur corpora imputria diu ſeruantur.* Sed *nunc locus non eſt ut de plumbo plura dicamus: huius autem rei qui plura deſiderabit, requirat apud* Plinium *lib. 34, ubi de argento plumbato & replumbato loquitur: nempe dum plumbum ab eo auellitur, & argentum purum relinquitur. præterea etiam de plumbatione uel potius plumbatura, hoc eſt, quando plumbo maſſa maſſæ iungitur, ita ut iũctura plumbea cohæreat, quemadmodum fit & ferruminatio.*

VASA LIGNEA.

V*Aſa lignea*, Vaiſſeaulx de bois, *multis modis, uarijſque lignorum materijs, apud ueteres fiebant, quemadmodum nunc quoque fiunt. fuit enim fagi honos præcipuus in uaſis*, Du fau, ou du heſtre, *propter eius lentorem plicabilem: fiebántque ex fago pocula elegantiſſima tornata, & arte toreutica cælata.* Virgil. *-pocula ponam*

Fagina, *cælatum diuini opus* Alcimedontis.

Cuiuſmodi *fortaſſis ſunt ea pocula quæ ex æde* D. Claudio *ſacra adferuntur.* Cæterũ *memini me legiſſe* M. Curiũ *iuraſſe ſe ex præda nihil attuliſſe præter guttum faginum quo ſacrificaret. faginum præterea cantharum deſcribit* Stroza *pater, -hinc faginus illi Cãtharus effundit glocitanti pocula collo.* Virgilius *inſuper buxum tornatile appellat, quòd eo fiebant unguentariæ pyxides, & alia huiuſcemodi toreumata, quæ buxea uaſa appellare poſſumus.* Buxo *etiam fiebant laudatiſſimæ tibiæ.* Seneca, *-tibi multifora tibia buxo* Solenne *canit.* Betula *item,* Boule.au, *arbor eſt eximij cãdoris qua fiunt circuli uaſis uinarijs idonei.* Vtilis *etiã eſt conficiẽdis ciſtis & ſportellis flexibili crate. eius ligno noſtra ætas uarij generis & uſus quoque uaſa cõficere ſolet: quæ (ſi quidem nobis liceat noua effingere uocabula) uaſa betulina appellabimus*, Vaiſſeaulx de bois blanc.

Vaſa *quoque hæderacea antiquis in honore maximo fuerunt, ea potiſſimum ratione, qua* Plinius *ait in uaſe hæderaceo uinum tranſfundi, aquam remanere, ſi fortè cõmixta ſit.* Cuiuſmodi *fuit uas illud quod* Ho

merus Ciſſimbium appellat (Græci enim κισσὸν hederam uocant) datúmq; fuiſſe Cyclopi ab Vlyſſe ſcribit. Huius poculi Euripides & Callimachus apud Macrobium meminerunt. Fiebant etiamnum ex terebyntho calices excellẽtiſſimi, qui à nomine authoris θηρίκλειοι appellabantur: quemadmodum Antigonides & Seleucides, quibus Antigonus Seleucíſque nomina indiderũt. Plinius, Celebratur & Thericles nomine, calices ex terebyntho ſolitus facere torno. B.

VASA VITREA.

VItreorũ uaſorum uſus quæ Græci ὑάλινα uocant, haud ita pridem inuentus eſt. Vitrũ autem quando primum inuentum, & quomodo conflatum, Plinius recenſet lib. 34. cap. 24. Neque uerò alienum fuerit uaſa potoria, quæ ex uitro fiunt, unà cum uulgo uitra appellare: quemadmodum Martialis uaſa cryſtallina, cryſtalla appellat. Itaque ſi quidem uitrea uaſorum materies ex ſilice cõflata fuerit, uitra ſilicea ſiue ſilicina appellabimus: ſi uerò lapidibus uſtis, ut ferè fit, uitra erunt lapidea, atque in hoc communem loquendi uſum non aſpernabimur.

Vaſa uitrea excellentiſſima laudantur hodie ex Murano oppido Venetijs proximo, in ipſo Adriatico mari.

Calices uitrei, uaſa erãt potoria, quemadmodum etiam nobis, quorum formam imitantur ſacroſancti illi calices, quibus noſtri ſeniores in ſacrificijs diuinis utuntur. Vulgus uocat Vng calice. Quod autem calicibus biberent antiqui, id oſtendit locus Horatij:

Fœcundi calices,quem non fecere diſertum?
Cæterum calices uitrei à Græcis uerbum è uerbo κύλικες ὑάλινοι dicuntur, authore Iulio Polluce. Erat & Nimbus uitreus, cuius mentio multa apud Martialem. B.

VASA CRYSTALLINA.

C *Ryſtallum fieri aiunt gelu uehementiore concreto, argumento eſſe non alibi reperiri, quàm ubi hybernæ niues maximè rigent, glaciémque eſſe, unde nomen Græci dederunt. Ex cryſtallo autem uas amphorale uiſum eſt, authore Xenocrate.*

Aſyntheta Plinius author eſt, uocari uaſa cryſtallina pura, ſine ulla macula & uitio: uitia enim artifices cælatura occultant. Iuuenal. Grãdia ponuntur cryſtallina. De poculis intelligit, quæ ex cryſtallo fieri ſolebant. Martialis in 3.

Opimianum morionibus nectar
Cryſtallinı́ſque, murrhinı́ſque propinat.

Idem in decimo, cryſtalla pro cryſtallinis uaſis dixit. Plura qui uolet, requirat ex Plinio.

VASA MVRRHINA.

M *Vrrhina pocula antiquùs laudatiſſima fuerunt, quemadmodum cryſtallina: refértq; ea Plinius ex Oriente mitti: inueniuntur enim ibi in pluribus locis, nec inſignioribus Parthici regni, præcipuè tamen in Carmania. amplitudine nuſquam paruos excedunt abacos, craſſitudine rara, quanta uaſi potorio eſſe debet. Humorem putant ſub*

fiebant: ut uaſa potoria apud Germanos primum onychina facta refert Plinius. deinde pedes lectorum & ſellas ex eodē marmore cœptas fieri dicit. Cornelius Nepos tradit magno fuiſſe miraculo, cum P. Lentulus Spinter amphoras ex onychino marmore, & urceos onychinos magnitudine cadorum oſtendiſſet. Eſt & præter hunc alter quoque pretioſius onyx quē cornalinam uocat uulgus. Vide Pliniū. Dictus onyx, quòd formam unguis humani habere uideatur.

Quinetiā labra ex Porphyritide ab antiquis fieri ſolere oſtendunt antiqua illa monumenta, quæ adhuc hodie Romæ uiſuntur, præſertim circa ædē D. Iohannis in Laterano. ſuntque eius propemodum formæ ac coloris, cuius eſt uas illud marmoreum quod hodie in Dionyſiana uiſitur, cupam Diocletiani uulgus appellat. Ego uerò labrum antiquum fuiſſe exiſtimauerim. Erat autem labrum, uas balneariū, quēadmodum & ſolium. Cic. Terentiæ, Labrū ſi in balneo non eſt, fac ut ſit. Vne tinne. Inde labellum, Vne tinnette. Plin. Cinerémque in labellis, aqua addita, confricant manu, & conſidere patiuntur. Labra quoque uinaria, lupinaria & olearia Catoni, in quibus lupini conduntur, & in quæ uina è lacu, oleū è cortina transferuntur. Fiunt quoque apud nos mortaria lapidea, in quibus uaria aromata contundimus. Hūc præterea, inquit Plinius, alabaſtriten lapidē uocant, qui excauatur ad uaſa unguentaria, quoniam optime ea incorrupta ſeruare dicitur, De l'alebaſtre. Itaq; uaſa alabaſtrina dicemus ea quæ ex alabaſtrite lapide fiunt, Vaiſſeau d'alebaſtre: qualia uidimus torno eleganter fieri Florentiæ ad antiquum morem excaua-

ta & efformata. ἀλάβαστρον *autem* Pollux *uas unguentarium appellat, quod à nobis alabaſtrum ſiue alabaſter dici poterit, cuius uaſis fit mentio in* Euangelio, *de* Magdalene *quæ effudit alabaſtrum unguēti nardi piſticæ pretioſi.* Alabaſtrum *quoque pro alabaſtrite lapide ſumere uidetur* Plinius *lib.37.cap.8.* Recentiſſimi *authores & circa* Thebaidis *oppidum alabaſtrum naſci dicunt.*

VASA FICTILIA.

V*Aſa fictilia, omnium uiliſſima habebātur, fiebántque ex argilla potiſſimum, aut alio quouis luto præpingui,* Pots de terre. *quorum uaſorum efformatores & effictores à fingendo figuli appellati ſunt*, Potiers de terre. Hinc Auſonius de Agathocle,

-rex ego qui ſum
Sicaniæ, figulo ſum genitore ſatus.

De *quo etiam illud à* Iuuenale *refertur, eundem regem fictilibus in menſa uaſis uſum fuiſſe:*

Fama *eſt fictilibus cœnaſſe* Agathoclea *regem.*

Fictilia *autem erant potiſſimum uaſa aquaria, ut urcei, hydriæ: præterea etiam culinaria quædam, ut ollæ, lances, catini, & alia huiuſcemodi: de quibus tempus eſt ut ſeorſim dicamus:* Si *prius illud explicauerimus, uaſorum fictilium præſtantiora haberi ſolere* Samia & Aretina: *hoc eſt, quæ in* Samo *inſula &* Aretio *urbe* Campaniæ *fiebant.* Plautus *in* Capt. Ad *rem diuinam quibus eſt opus, uaſis* Samijs *utitur. quemadmodum uulgus* Italorum Maiorica *uaſa appellat, quæ in altera ex inſulis* Balearibus *fiūt, quam*

uulgus Maioricam *appellare ſolet.* Itidem *& nos eadẽ ratione uaſa* Bellonaca *dicemus,* Pots de Beauuays.

DE ALIIS VASORVM DIFferentijs quæ ex eorũ uſu ſumi ſolent: itémque de uarijs eorundem nominibus.

E*Xplicatis uaſorum differentijs generalioribus, æquum eſt ut ad ipſas ſpecies deſcendamus, quæ & eorum nomina, & utilitates ipſas complectuntur.* Itaque *primum de eſcarijs uaſis dicendũ: deinde uerò de potorijs, uinarijs, aquarijs, niuarijs, & huiuſcemodi omnibus agemus ſuo ordine.*

VASA ESCARIA.

V*Aſa eſcaria, in quibus eſcæ, hoc eſt edulia & menſæ reponebantur aut deferebantur ipſis conuiuis: quorum nomina ſeorſim à nobis recenſenda ſunt.*

Vaſa *promulſidiaria dicebantur ea quibus promulſidem apponebant.* Eſt *autem promulſis, quod uicæ mulſi (uulgus uocat* Du claré*) dabatur conuiuis, ad prouocandam auiditatem cibi:* Entree de table. Huiuſmodi *fortaſſis erant artolagani, gateaulx fueilletez: oleæ, des oliues: & lucanica, des ſaulciſſes.* Cicero Papyrio Pæto, Neque *eſt quod in promulſide ſpei ponas aliquid, quam totam ſuſtuli: ſolebam enim antea delectari oleis & lucanicis tuis.* B.

Lanx, Vng *plat, uariæ formæ erat, quemadmodum apud nos quoque eſſe ſolet.* Lances *enim aliæ latæ (unde platum à latitudine uulgus appellauit) aliæ*

cauæ. Iuuen. *Et leues ſcutulas, cauáſque lances.* Aliæ *item maximæ,mediæ,& minimæ, ut inquit iureconſ. Præterea erant aliæ quadratæ, ut apud eundem iureconſ.aliæ rotundæ.* Horatius,

Vmber,& iligna nutritus lance,rotundas
Curuet aper lances,carnem uitantis inertem.

Itaque lanx à latitudine dicta eſt: apta quidē dapibus & eſcis reponendis.unde Iuuenalis,

Aſpice quàm magno diſtendat pectore lancem. B.

(*Ea etiamnum utebantur in ſacrificijs deorum, in quibus exta animalium ſacrificatorum reponebātur.* Virgilius 2.Georg.

Lancibus & pandis fumantia reddimus exta.)

Lances chryſendetas uocare uidetur Martialis *in* 2,

Immodici tibi flaua tegunt chryſendeta muli.

Hoc eſt,*lances aureis cruſtis illigatæ & exornatæ,de quibus ſuprà diximus.* Lances *autem* τοὺς πίνακας *uocant* Græci,*atque adeò* Athenæus & Pollux. B.

Catinus,*lance profundior erat, & à capiendo dictus:*Vng *plat creux.*Itali *adhuc uocant* Cadin.*Catinis autē utebantur* Romani *ad pullos reponendos & alia obſonia,ut hodie platis utimur.*

Horatius *primo* Serm.

Aut poſitum ante mea quia pullum in parte catini
Suſtulit eſuriens,minus hoc iucundus amicus.

*Piſces quoque catinis reponebant.*Idem 2.Serm.

Anguſtóque uagos piſces urgere catino. Qui *piſces obſonij nomine ueneunt:id enim* Græci ὀψώνιον *uocant, ut colligere eſt ex* 21. *cap.* Euang. D.Iohannis. ὄψον *enim* Græci *uocabant, quicquid piſcium aſſabatur ſuper carbones: inde obſonator qui piſces aſſandos*

emit. Catino autem fictili utebãtur pauperiores. Idem 1.*Serm. -aſto diuinis, inde domum me*
Ad porri & ciceris refero, laganíque catinum.
Quo loco inter Campanam *ſupellectilem annumerare uidetur.*

A` catino diminutiuum Catillum . Idem eodem *loco,*
-menſáue catillum
Euandri manibus tritum deiecit. B.

Feneſtella, *ut inquit* Plinius, Tympana *ſe iuuene dicit appellata patinas & lances, quas antiqui magidas appellauerãt.* μαγίδες *autem* Græcum *uocabulum eſt, quo ſignificantur menſæ quæ apponuntur & remouentur, authore* Iulio Polluce. B.

Ferculum, *uas ad ferendum obſonium uel pulmentarium.*

Patina *utebantur antiqui ad coquendos piſces & cætera id genus.* Plinius *lib.* 23. *de fæce ſapæ:* Decoquitur, *inquit, in patinis cum ſale & adipe, ad tumorem quoque maxillarũ & ceruicum, tum etiam ferculi uice.* Et *niſi me fallit opinio, eadem patina utebantur ad coquendum & ad ferẽdum obſonium, elixum præſertim.* Horat. 2. *Serm.*
Affertur ſquillas inter muræna natantes
In patina porrecta.

A` patina quoque Tripatinum *dictum, de quo uideto* Bayſium *diligenter, ubi loca aliquot* Plinij *reſtituta animaduertes.*

Patella *quoque uas eſcarium, ad olera & pulmenta ponenda.* Horatius *in epiſtola ad* Torquatum *lib.* 1,
Nec modica cœnare times olus omne patella.
Iuuenalis in quinta,

Ponitur exigua feralis cœna patella.

Quibus uerbis palàm eſt patellam pro parua patina ſumi, quæ ab iſtis tum modica, tum exigua dicitur. Iu*lius* Pollux λεκανίδα *uocat:* Pátellas *enim uocãt* Græ*ci* λεκανίδας*: ſicut etiam* κύκλοι *apud illos dicuntur, quos nunc orbes & quadras dicimus,* Des tailloirs, *des aſſiettes.* Bayſius.

Paropſis, *quemadmodũ patina, tum pro uaſe eſcario, tum etiam pro uili obſonio & iure & etiam maza apud* Pollucem & Athenæum *ponitur.* Iuuenalis,

-quàm multa magnáque paropſide cœnat.

Erant *autem argenteæ paropſides & fictiles.*

Martialis *in* XI,

Cui portat gaudens ancilla paropſide rubra

Halecem, *ſed quam protinus illa uoret.*

Vide *diligenter* Bayſium.

Diſcus *pro uaſe eſcario,* Apuleio *ſumitur:* Cœnarum *reliquijs diſcus ornatus, niſi malimus cum* Polluce *pro orbibus ſumi, quos ille* κύκλους ἀργυροῦς*, orbes argẽteos, uel* χεύματα ἀργυρᾶ*, uel* πίνακας *uocat, in ſexto.* Erat *item diſcus, maſſa plumbea ad formam orbicularem facta, quam pugiles & palæſtritæ ſiue athletæ in ludis gymnicis iaculabantur in ſublime.* Ouidius 10.*Metamorph.*

Splendeſcunt, *latique ineunt certamina diſci.*

Scutula, Vne eſcuelle, Lãce *minor erat: quapropter inquit* Martialis, Et *leues ſcutulas, cauáſque lances.* ἀρισοφόρον *item* Græci *uocant uas in quo prandium defertur, quemadmodum* οἰνοφόρον*, amphoram.*

Gabatæ *præterea erant uaſa alia eſcaria & pulmentaria.* Martialis,

Tranſcurrunt gabatæ, uolántque lances. Idem,
Sic implet gabatas, paropſidáſque.

VASA POTORIA, ET POCVLA.

V*Aſa potoria & pocula dicuntur in quibus bibimus, quæ uarias formas uariáque nomina acceperũt. Fiebãt autem argẽtea, aurea, cryſtallina, & lignea, ut prius diximus.* Cicero in Verrem Act. 6, *In his pocula duo, quædam quæ* Heraclea *nominantur,* Mẽtoris *manu ſummo artificio facta.* Poculum *interdum pro ipſa potione ſumitur.* Virg.
Pocula ſiquando ſæuæ infecere nouercæ.
A poculo fit Pocillũ, *pro paruo poculo & uaſe.* Plaut.
Tecum unà poſtea, tecum aquæ pocilla potitet.

Pocula *clauis aureis ſuffixa* Homero *dicitur, quæ uulgus pocula martellata uocat. quemadmodum refert* Plinius Agnonem Teium Alexandri *magni præfectum aureis clauis ſuffigere crepidas ſolitum fuiſſe.* De *clauis autem uideto in libello de* Re *ueſtiaria. aureos autem clauos* Athenæus χρυσοῖς ἥλοις *uocat.*

Scyphum, *quem ſcypphum nonnulli ſcribunt, uel cyphum,* Græci σκύφον *dicunt, &* σκύπφον, *ut docet* Athenæus *in* X I. *Vne couppe. Eſt autem uaſculũ potoriũ, ut cuique notum eſt.* Inter *ſcyphos laudãtur inprimis* Bœotij: *quibus* Hercules *primum in expeditionibus uſus eſt: deinde* Rhodiaci, *ſequentibus* Syracuſijs. Virgilius,
Et ſacer impleuit dextram ſcyphus. Scypho *enim ueteres in conuiuijs & ſacrificijs utebantur.*

Cyathis *antiquos potus ſui menſuram metiri ſolitos etiam inter epulas, ex eo conijcio, quòd ſerui qui-*

dam ad cyathos ſtare uel eſſe dicebantur, ut ſerui ad limina & pedes: hoc eſt, qui foribus præerant & pedibus excalciãdis, dum cœnaturi eſſent domini. Hinc Cicero, *Seruum meum à pedibus tibi miſi.* Q*uod autem cœnaturi uel diſcubituri ſoleas deponerent, oſtendit locus* Martialis:

Depo*ſui ſoleas, affertur protinus ingens*
I*nter lactucas, oxygarúmque liber.* C*æterũ ſeruos à cyathis* Græci οἰνοχόους *dicunt: unde cyathus à quibuſdam uocatur* οἰνοχόη, *quod uocabulum ab hauriendo & fundendo uinum deductum eſt.* Hoc *autem munere qui fungebantur, dicebantur* κυαθίζειν, *hoc eſt cyathiſſare: quo uerbo utitur* Plautus *in* Menæchmis, Non *ſcis quis ego ſim, qui tibi ſæpiſſime cyathiſſo? hoc eſt, cyatho uinum bibendum admetior: quod Athenæus dicit* κυάθῳ οἰνοχοεῖ. Appellabant*úrque hi pincernæ, non omnino inepto uocabulo, nẽpe quod à* Græcis *deductum fortaſſis putabitur: ut eum ſignificet cui conuiuæ identidem dicunt* πῖνεν κίρνα: *id eſt, miſce uinum, uel tempera uinum ut bibam.* Q*uod munus apud antiquos nobiliſſimi iuuenes in publicis ac ſacris conuiuijs obire ſolebant: quemadmodum* Ganymedem *in deorum conuiuijs fabulæ feciſſe referunt, unde & deorum pincerna appellatus.* Q*ui mos hodie quoque apud* Italos, *& nobiliores quoſdam* Gallos *obſeruari ſolet, ut iuuenes quidam, aulicis dum miniſtrant potum, aperto capite, altera manu cyathum, altera phyalam aquariam tenentes, tantum aquæ uino miſceant, quantum à conuiua expoſtulatur.* Sed *hæc omnia ex* Budæo *decerpta in libris de* Aſſe: *ſuus enim eſt unicuique honos tribuendus.*

Patera, Vne taſſe, ab etymo dicta, quòd ampla ſit, & pateat: fiebat autem utplurimum aurea uel argentea, aut nobilioris atque excellentioris alicuius metalli: erat enim principum ac regum poculum. Virgil. Ipſa tenens dextra pateram pulcherrima Dido.

Calix, Vng calice, aliud poculi genus, quod interdũ uitreum, interdum murrhinum fieri ſolebat. Martialis lib. 4, Prodat perſpicuus, ne duo uina calix.
Illud porrò ſciendum eſt calicem à probatiſſimis authoribus poni non ſolum pro uaſe, ſed pro ea tantum uaſis parte quæ humoris capax eſt. Quinetiã Plinius roſæ calicem dixit, eam partem quæ roſæ luteos apices in ſe recipiat & cõtineat. uide Bayſiũ diligenter. Calices etiam fictiles erant tum ad bibẽdum apti, tum etiam ad legumina reponenda. Ad bibendum autem calices fictiles factos fuiſſe, refert Plutarchus in libello de cohibenda iracundia: D. Claudium Cæſarem conuiuæ qui pridie ſcyphum aureum ſurripuiſſe exiſtimabatur: reuocato in diem poſterũ, calicem fictilem appoſuiſſe. Ad legumina uerò reponenda: Ouid. lib. 5. Faſt. Stant calices, minor inde fabas, olus alter habebat.

Modiolus, uas paruum, factum ad modij ſimilitudinem, cuiuſmodi ferè ſunt ea quæ gobeleta dicimus. Et Venetijs Latini uocabuli ueſtigia uulgo retinent: uocãt enim Mozol, quaſi Modiol, propter affinitatem d, cum z. B.

Amphithetum, poculi genus, ita fictum, ut quauis ex parte poſitum ſtaret, nullúmque certum haberet fundum. Hinc prouerbiũ in eum qui liberius & meracius potaret, Ex amphitheto bibiſti.

Carcheſium, uas potorium uel poculum, quo ute-

bantur in ſacrificijs: factum ad formam cuiuſdã nauis quam Macrobius ait tantummodo Græcis notam fuiſſe. Virg. -cape Mæonij carcheſia Bacchi: Oceano libemus ait.

Simpullum, uas fictile, quo in ſacris prolibabant ſacrificuli. Plinius lib.35, ubi de plaſtice, In ſacris quidem etiam inter has opes, non murrhinis cryſtalliniſue, ſed fictilibus prolibatur ſimpullis. Bayſius.

Capedines & fictiles urnulas pro ſimpullis poſuit Cicero in Paradoxis: & in tertio de Natura deorum capedunculas appellat, quibus Numa Pompilius primus in ſacris uſus eſt. B. Capidulam autem M.Cato, uel Capim, genus poculi eſſe indicare uidetur, quòd anſatum erat, ut manu capi poſſet, unde nomen deductum puto.

Cululli, calices erant fictiles, quibus Pontifices uirgineſq; Veſtales in ſacris utebãtur. Horat. lib.1. Carm. -diues & aureis
Mercator exſiccet cululli s Vina. Idem in Arte,
Reges dicuntur multis urgere culullis.

Calathus ſumitur quandoque pro poculo uel calice quo in ſacrificijs ueteres utebantur. Virgilius,
Vina nouum fundam calathis, Aruiſia nectar.
Martial. in nono,
Expendit ueteres calathos, & ſi qua fuerunt
Pocula, Mentorea nobilitata manu.

Cypellũ à Græcis dicitur poculũ ad interna proclinatum: uocatur & Amphicypellum, uelut undique introflexum.

Cymbium, poculum in modũ cymbæ, hoc eſt, nauiculæ factum, cuiuſmodi ſunt thuris repoſitoria in

noſtris ſacris. Fiebant autem interdum cymbia pretioſiſſima ex chryſopraſio lapide uiridāti. Plinius libro 37. cap. 8, Præfertur his chryſopraſius porri ſuccum & ipſa referente. Sed & paulum declinans à topaſio in aurum. Huic & amplitudo ea eſt, ut cymbia etiam ex ea fiant: cylindri quidem celerrime. Quo ex loco, neſcio an diuinare poſſimus cylindros pocula etiam fuiſſe pretioſa ex huiuſmodi lapidibus facta: ſed nihil temere. Eſt & cymbium lactis quoque poculum. Virgilius,

Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte.

Guttus, poculum erat, quo in ſacrificijs utebantur, quando guttatim liquorem aliquem inſpergere uolebant: quemadmodū uaſa illa eſſe ſolēt in quibus acetum recondimus, quæ anguſti ſunt admodū oris. Plin. lib. 16. cap. 39, Manius Curius iurauit ſe ex præda nihil attigiſſe præter guttum faginum, quo ſacrificaret. Gellius lib. 17, Guttum Samium imprudens, inanem, tanquam ſi eſſet oleum, affert.

Cantharus, proprium Liberi patris poculum: erat autem anſatum, ut conijcimus ex Virgilio, qualis eſſe ſolet lagena. De Sileno:

Et grauis attrita pendebat cantharus anſa.

Cātharum autem nomen eſſe nauigij oſtendit Macrobius ex Menandri teſtimonio, ad cuius formam poculum Bacchi factum erat, noménque inde acceperat.

Culigna Catoni, uas potoriū quo meſſores utebātur, atque in fœnogræco reponebant, ut bene oleret. In eo autem, tantùm uinum reponebatur.

Crater, crateris, Vng hanap. Virgilius,

Crateras magnos ſtatuunt, & uina coronant. Idem,

Crateráſque duos ſtatuam tibi pinguis oliui.

Pro cratere *pſyctrem poſuiſſe uidetur* Plutarchus *in uita* Alexandri, de Glauco *medico: quem (inquit)* Alexander *in theatro abſentem nactus, caprum prandit aſſatum, & ingentem uini pſyctrem hauſit.* Niſi *pro maiore & ampliore uaſe ſumi uideatur.*

Lagena, Vne bouteille, *uas fictile, quo ceu potorio utuntur qui per æſtatem atque ardores maximos in agris negotiantur ea forma, inquit* Budæus, *qua hydriæ fictiles hodie à* Bellouacis *importantur,* Cruches de Beauuays. *à tereti enim collo diſtenta uentris laxitas, iterum ſenſim ad imum gracileſcit.* Martialis,

Nulla cathenatis pila eſt præcincta lagenis.

VASA VINARIA.

V*Aſa uinaria, in quibus uinum ad noſtros uſus reponere ſolemus. Quo in loco etiam de illis uaſis uinarijs tractabimus, quæ menſuram certam continere ſolent.*

Cadus, Vng caque, *amphoras duas & beſſem capit: hoc eſt, duodenos cõgios* Parrhiſinos. Fuit *autem cadi forma apud antiquos, turbinaria ex* Plinio*, id eſt cono & ſtrobylo, & nuci pineæ ſimilis.* Ouidius *quinto* Faſtorum,

Promit fumoſo condita uina cado. Virgilius,

Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Aceſtes.

Cadis etiam utebantur antiqui ad ſalſamenta condienda.

Cirnea, *uas uinarium, quo uinum è cadis detrahebatur: uulgus* Italorum *ſimile quiddam uocat* Vng bocal. Plautus, *Cadus erat uini, inde impleui cirneam.*

Congius, quartarios quaternos continet, Græci choa dicũt. Sextarium lingua noſtra uernacula nulla ratione uocauit, Vng ſeſtier de uin.

Vrna, hemiamphorion ſeu ſemiamphora quoque dicitur: quadraginta enim urnæ, uiginti amphoras ualent ex ſupputatione Columellæ. Sedecim autem urnæ, modium noſtrum faciũt, id eſt, quatuor & uiginti brochos.

Brochus uerò, à uerbo Græco βρέχω dicitur, quod fundo ſignificat: eſt autem uas fundẽdo uino accõmodatum implẽdis, deplendiſque culeis, & uaſis conditorijs, & uino quocunque modo tranſuaſando. Græci œnophorũ ex eo appellant, quod uino comportando aptum ſit. Iuuenalis,

-tandem illa uenit rubicundula, totum
OEnophorum ſitiens plena quod tenditur urna.

Sed ut ad urnam redeamus, ueteres inuenio urnis nõ ſolum ad uinũ & aquam uſos, ſed etiã ad mortuorum & concrematorum cineres reponendos, cuiuſmodi antiqua monimenta paſſim in Italia reperias. Vrnis etiam ad ſuffragia utebantur. Virgilius, Quæſitor Minos urnam mouet. Vrnas præterea olearias fictiles Cato ponit.

Amphora, uinarium & aquarium uas. Quod autem etiam aquarium eſſet, oſtendit locus Horatij in Arte poetica: -amphora cœpit
Inſtitui, currente rota, cur urceus exit?
Quòd uerò magis uinariũ fuerit ex hoc liquet quod de Bonoſo imperatore dicitur, qui cum ſe ſuſpẽdiſſet, dictum eſt, non imperatorem, ſed amphoram pẽdere: uino enim plus ſatis indulgebat. Martialis,

Amphora non meruit tam pretioſa mori.

Amphoræ forma teſſeraria fuit, & in ceruicem gracileſcens. ex Catone. *Singulæ autem amphoræ decem & octo quartarios noſtros capiunt, hoc eſt ſextarios* Romanos *duodequadraginta.* Romæ *præterea in angiportis & angulis uicorum amphoras fictiles collocatas fuiſſe memoriæ proditum eſt, in quibus ueſicæ cõmeãtium, ut inquit* Suetonius, *exonerarentur.* H*inc* Caij Titij *oratoris dictum in oratione pro lege* Fannia, *Dum meiunt, inquit, nulla eſt in angiportu amphora, quam non impleant, quippe qui ueſicam uini plenam habeant.*

Dolia, *inquit* Nonius, *uaſa ſunt grandia, quibus uinum recõditur.* Cato, *Vinum in dolijs hoc modo uænire oportet. Quod genus uaſis prius ab antiquis* Cal par *dictum* Varro *in* Nonio *aſſerit. Seſquiculeare dolium* Columella, *triginta amphorarum dolium appellat.* Ventroſa *autem dolia eodem authore fuerunt. Quinetiam olearia dolia fuiſſe affirmat lib.6. quorũ magnitudinem culearem fuiſſe dicit.* Cato de Re *ruſtica, Eos conculcatos in dolia picata indito.* Dolia *picata appellat, pice illita,* Poiſſez.

L*inter, genus dolij ruſticani.* Tibull. *lib.1,*

A*ut mihi ſeruabit plenis in lintribus uuas.* E*ſt etiam lignum cauatum inſtar nauiculæ.* V*nde & pro naui accipi ſolet.*

C*uppa,* V*ne cuue, maius uas lignẽũ ad uinum condiendum.* Lucan. *lib.4,*

N*anque ratem uacuæ ſuſtentant undique cuppæ.*

Q*uadrantal, inquit* Feſtus, *antiqui uocabant amphoram, quod uas pedis quadrati, octo & quadragin-*

ta ſextarios capit. Plautus,

Anus hæc ſitit, quid ita ſit? modica eſt, capit quadrātal.

Cybium à Græcis dictum, ex Budæo, uas illud, quod priſci Latini quadrantal appellabant. Dictum cybium, quia eius medium æquè patet in omnes partes: quod genus à geometricis cybos dicitur.

Modius, Vng muy, Gallicum uocabulum eſt & aridorum & liquidorũ menſuræ, non modo priſcum, ſed uarium pro locorum uarietate nomen obtinens. Modij autem noſtri menſura, 36 congios noſtros capit, quos uulgus ſextarios nulla ratione appellat.

Medimnus, ternos modios Romanos continet, minam uulgus uocat per ſyncopen, Vne mimne.

Modius autem Romanus non diſpar erat ei menſuræ quam bœotium uocamus, Vng boeſſeau. Chœnix uerò ſemodius dicebatur, Vng demi boeſſeau, ut illud obiter dictum ſit. Budæus.

Culeus, Vne pippe, modios noſtros duos & ſemis capiebat, id eſt, ſexaginta Romanos. Magnum autem uas ex eo fuiſſe apparet, quòd in culeo ſcorteo damnati lege Pompeia, cum cane & gallo, & uipera inſuebantur.

Culeos autem nũc ſeſquimodiales habemus, id eſt, duodecim amphorarũ, cuius uocabulum uulgare ad Latinũ alludit. Quo genere Ligeris fluuij accolæ utuntur. Eſt & aliud genus culei maioris captus, quos tonnellos appellamus uulgo. Budæus lib. 5. de Aſſe.

Mirũ autem eſt Gallos noſtros φιλέλληνας uſqueadeò fuiſſe in hiſce uaſorum, & menſurarum nominibus, ut etiam integra uocabula retinuerint, quẽadmodum in ſequentibus dicemus, primum à minoribus

uaſis incipientes.

Henixeſtes,Demi ſeſtier, *minima menſura ac minimum uas uinarium à nobis dicitur : quod uocabulum,merè & integrè* Græcum *eſt:ſignificat enim dimidiatum xeſtem.Xeſtes autem eſt hemina.*

Cheopina,Vne *chopine,à* Græco *χεῖ πίνειν,quòd in ea tantum funditur,uel hauritur uini, quantum homo ſitibundus uno hauſtu abſumere poſſit.* Lugdunenſes *filletam appellant, quaſi fideliam, quæ duplex, pintam continet.*

Pinta,Vne *pinte,à* Græcis *deducta: illi enim pitynam appellant uas quoddam uinarium: deinde ex pityna per ſyncopen fit pitna : nos autem trãſpoſitione literarũ pintam diximus,à πίνω bibo:unde aliud quoque uocabulum deductum habemus,*Vng *pion,pro potore & helluone.*

*Quartariũ,*Vne *quarte, apud* Catonem, *eſt congij ſexta pars.* Nos *uerò brochum appellamus,ſeſquiſextarium* Parrhiſinum,*quæ menſura dimidio maior eſt urna: id eſt, hemiola eſt urna brochi.* Itaque *quartarium dicimus, non quartam partem alicuius maioris menſuræ,ut* Latini *uocauerũt, ſed uas quod quatuor menſuras caperet,id eſt,quaternas cheopinas:ſic ternarium,quod tres.* Vng *pot de trois chopines.* Semiſſem *autem uocant* Lugdunenſes, *quam quartam uocamus,*Vna *cymeſe.*Sed *hæc omnia ex* Budæo, *nequis fallatur.*

Fidelia,*inquit* Nonius, *uas* Samium *ad plurimos uſus:nos autem pro uaſe uinario utimur,quod lingua noſtra corrupto uocabulo uocat* Vne *fillette,præſertim apud* Trecenſes:*nam* Lugdunenſes *pro cheopina acci-*

piunt. Fideliarum autem Trecenſiũ forma eſt lignea, quemadmodum cadiſci. Plautus, Sed ſi reperero, ô fides, mulſi congialem plenam, faciam tibi fideliam. Eodem modo quo Plinius Congiarium cadum dixit. Fideliæ autem antiquorum qua forma fuerint, legiſſe me nõ memini: ſed fictiles & uitreas apud Columellam legimus.

Orca, *uas Hiſpanicum Varroni, factum ad ſimilitudinem marinæ beluæ, quæ à Feſto orca dicitur. Perſius, -anguſtæ collo non fallier orcæ.*

Fuit autem orca, ut ego quidem coniectari poſſum, uas uinarium, olearium, ſalſamentariũ, & ſalgamarium. Quinetiam Feſtus uocat orcas ficarias teretes, atque uniformi ſpecie, quarum ratio non ſua menſura, ſed ſua forma conſtat. Orcis adhuc hodie ſalſamẽtarij negotiatores utuntur.

Diota, *uas fictile, utrinq; anſatum, aptiſſimum ſeruando uino. Horat. lib. 1. Carm.*

-atque benignus
Deprome quadrimum Sabina
O Thaliarche merum diota.

Quibus uerſibus adducor ut credam, diotam Sabinis in uſu fuiſſe ad uinum aſſeruandũ in multos annos, quemadmodum hodie in Hiſpania fieri ſolet. Ad quod munus propria etiam dolia picata habent.

Ciborium, *uas uinarium ad ſimilitudinem foliorum colocaſiæ incuruatum, & læue factum atque expolitum. Horatius 2. Carm.*

Obliuioſo læuia Maſſico
Ciboria exple.

Seria *quoque formam certam uaſis denotat, non*

certam menſuram.Vas erat variæ capacitatis,ad multos uſus accommodatum,puto tamen oblongum fuiſſe, ex Columella multis in locis.Ac ſi nobis coniectari licet,& aliquid diuinando conſequi,ego putarim oblõgas & fictiles ſerias fuiſſe, ceu urnas quaſdã in quibus aquam aſſeruabãt,donec pacatior fuiſſet:qui mos hodie quoque Romæ perdurat. Liuius, Et in uico hiſtrio fontem tanta ui aquæ fluxiſſe,ut ſerias,doliaque uelut impetus torrentis tulerit. Terentius,Serias omnes releui.Inde ſeriola:Perſius ſaty.4,

Seriolæ ueteris metuens deradere limum.

VASA AQVARIA.

I *Nter uaſa aquaria non ſolum annumerabimus ea quæ frigidam continere ſolent,& in quibus aqua geſtari, aut cum quibus hauriri aqua ſolet: ſed etiam ea in quibus aqua igni caleſit.*

Vrceus, cuius diminutiuum Vrceolus, uas aquarium,ut tamen urceus eſſet ad frigidam, urceolus ad calidam.Inde urceoli miniſtratorij apud Martialem. Vrcei quoque ſunt ex Iureconſulto quibus aqua in æneum infunditur. B. *Maniſternam Plautus urceum aquarium uocat.*

Ahenum autem, uel æneum,Vng coquemart,cucumam uulgus uocat,uas ad parãdum aquæ calidæ potum.Horat.2.Epiſt. -emptis

Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.

Miliarium quidã uocant, ut inquit Athenæus in tertio:cuius etiã meminit Palladius.nonnulli Græcorum uerborum artifices ἰπνολέβητα appellarũt,& ἰπνολέβητον.Pollux ahenulum uocat. B.

Hydriam Latinè *uocamus urnam aquariam*, Vne *cruche*.Hydria *etiamnum utebantur antiqui ad ferē-da ſuffragia, & ad colligendos continendóſque mortuorum cineres.* B.

Calpis Plutarcho *in* Marcello *idem quod hydria eſſe uidetur:*Herodotus *item pro uaſe aquario ſumit.*

Craterra Nonio, *uas hauriēdæ aquæ proprium: nos* Situlam *uocamus.* Q*uo uocabulo etiā utitur* Plautus, Si *hanc ſitulam accepero, omnem illi puteo animam intertraxero.*Plinius *libro* 10.*cap*.43. *de coruorum induſtria:*Tradendum,*inquit*,*putauere memoriæ quidam*,*uiſum coruum per ſitim lapides congerētem in ſitulā monumenti, in qua pluuia aqua durabat, ſed quæ attingi non poſſet: ita deſcendere pauētem,expreſſiſſe tali congerie,quæ poturo ſufficeret.*Huius *autem eſt diminutiuum ſitella,erátque uaſculum in quo ſuffragia populi colligebantur in creandis magiſtratibus.* Cic. *pro* Cornelio,Neque *maius eſt legere codicem, quum intercedatur, quàm ſitellā ipſam cum ipſo interceſſore deferre.* Niſi *mauis legere ciſtellam, quod mihi ſanè commodius uideretur.*

*Suturnium,urceolus ſeu guttus ex quo aqua in pelluuium diſtillat,*Vng *goutteron,*Vng *biberon.*

Pelluuium *autem uas eſt in quo pedes lauantur, uel ex ipſius uocabuli indicatione,* Vng *baſſin a lauer les pieds.*

Malluuium *quoque uas patulū,in quo manus abluuntur,*Vng *baſſin a lauer les mains.*

Peluim *nonnulli à pelluendo dictam putant:* Varro *à pedum lotione:* Græci πέλυ ϗ πέλικα *dicūt. itaque uerius à* Græco *deduci putabitur.* Q*uinetiā uas*

illud in quo pocula lauantur, Græci ὀλκεῖον ϰ λουτήριον *uocant.* B.

Trulleum,*uas quo manus perluuntur.*

Trullam *quoque uas fuiſſe aquarium ex ære* Corinthio *fieri ſolitum coniicitur ex* Plinio *lib.* 34. *cap.*2. Sunt *ergo uaſa tantū* Corinthia *quæ iſti elegantiores nunc æs ſculpēdo transferūt modo in lucernas, modo in trullas,nullo munditiarum reſpectu:* Sed & *trulla uas eſt uinarium,ſic dictum quòd uſu teratur:uel,ut alij putauere,à tranſuolando, quòd per eā aqua trāſ uolet.* Iuuenal. *in tertia,* Si *trulla inuerſo crepitum dedit aurea.*De *trulla quoque murrhina loquitur* Plinius *lib.*37.*de* T. Petronio.

Pollubrium, *uas aquatile ad lauandas manus.*Fabius *pictor apud* Nonium,Aquam *manibus dato,pollubrū ſiniſtra manu teneto.* Erat *autem utplurimum argenteum.*Liuius, Argenteo *pollubro, & aureo gutto. quo ex loco dixerim guttum eſſe uas illud quod nos uocamus,* Vne *eſguiere a biberon, niſi mauis miſtarium appellare cum* Lucilio : *ſed miſtarius geminas anſas habebat,& longus erat,quo aqua uinum miſcebatur.*

Chus *ſiue choa,*Vne *eſguiere,uaſis genus quo aqua fundebatur :* ἀπὸ τοῦ χέειν, *quod eſt fundere .* Eſt & *menſuræ genus humidorum apud* Atticos , Romanum *congium capiens,nempe ſex ſextarios,ſiue cotylas* Atticas *duodecim.*

Phialas *præterea uitreas & aureas fuiſſe coniicitur ex multis authorum uariorum locis.* Græci φιάλην ϰ φιάλιον *uocant: fueritne autem uas aquarium, an uinarium,dubium eſt:poculum tamen aureū fuiſſe* Plinius *affirmat libro* 33. Nos *tamen uitreum uulgo*

affirmamus eſſe uas, Vne phiole. Itali *caraffam uocāt.*

Armillum, inquit Varro, *urceoli genus, quod armo ferebatur.*

Amula, uaſculum erat in quo ferebatur aqua luſtralis ad expianda ſcelera. dictum ab amoliēdis peccatis, Vng benoiſtier. *hinc amuletum diminutiuum, remedium aduerſus inuidiam & ueneficia.*

Anthlia, *uas hauriendis aquis idoneū.* Mart. lib. 9, Curua *laboratas anthlia tollit aquas*. Hinc *uerbum* Exanthlare, *exhaurire.*

Solium, *uas erat quo in thermis uel balneis lauabantur.* Quod *factum olim tanto ſumptu refert* Liuius, *ut mulieres ſolijs argenteis uterentur.*

Colum *niuarium, uas erat quo aqua ex niuibus colari ſolebat, ad delicias* Romanorū: *ut æſtiuo tempore frigidius biberent.* Martialis,

Attenuare *niues norunt & lintea noſtra,*
Frigidior *colo non ſalit unda tuo.*

Itaque *utebātur etiam ſacco niuario, qui lineus erat, ut liquidius merum potarent, quale eſt illud quod uocamus* Vne eſtamīne. Nos hodie *colo utimur ad lac colandum: & eſt uas ligneum quod fundum linteum habet ſibi annexum: uulgus uocat* Vng coulouer.

VASA OLEARIA, ET VNGVENTARIA.

V*Aſa olearia non ſolum appellabimus ea in quibus oleum in cellis reponitur ut cadi, urnæ, & dolia olearia: ſed etiam ea in quibus oleum conſumitur in uſum noſtrum, ut lychni*

lampades, & huiuſmodi: de quibus æquum eſt nunc ut diſſeramus.

Lecythus,*pro ampulla olearia ſumitur in ſacroſanctis* Bibliorum *uoluminibus, nempe lib.3.*Regum. Iu*lius autem* Pollux *in ſexto,* λήκυθον *inter uaſa unguētaria annumerat*. Atqui *oleum inter unguenta ueteres poſuere,quādo nullum unguentum optimum abſque oleo fieri uidemus.*

*Alabaſter, uel alabaſtrum, uas unguentariū quod uel ex onychino marmore , uel alabaſtrite fieri ſolebat.*Cic.*lib.2.* Quæſt. Acad. Q*uibus etiam alabaſter plenus unguenti putēre uidetur.* Mart.*lib.*11,

Q*uod* Coſmi *redolent alabaſtra focique deorum.*
Idem *etiam onycha eodem libro pro alabaſtro poſuiſſe uidetur:*
Profertur Coſmi *nunc mihi ſuccus onyx.*

Ampullas item conſimili ratione annumerat inter uaſa unguentaria,libro tertio:
Et Coſmianis *ipſe fuſus ampullis.*
Q*uarum formam deſcribit* Plinius *lib.3.*Epiſt. Q*uibus non hians eſt , nec ſtatim patens exitus .* Apuleius *in floridis,* Ampullam *oleariā uocat.* Q*uod autē turgida & uentroſa fuerit,id oſtendere uidetur locus* Ho*ratij in* Arte *poetica, qui ampullas & ſeſquipedalia uerba,pro turgentibus & grauibus ponit.* Hinc *ampullam dicimus in corpore, illam cutis prominentiam & inflationem quæ ex humore aqueo, uel etiam ſpirituoſo aliquo aere incluſo inter cutem & carnem eleuari ſolet.* Suetonius *in* Domitiano *pro uaſe uitreo accepiſſe uidetur:* Vt *non temerè, inquit,ſuper cœnam præter martianum malum, & modicam in ampulla*

potiunculam ſumeret.

Pyxis *quoque*, Vne *boiſte, pro unguentario uaſe ligneo & maximè buxeo ſumi uidetur.* Neſcio *an pyxides ſint ea uaſa quæ* Plutarchus *in* Ariſtide *&* Alexandro τοὺς κρωσσοὺς *uocat. olei quoque & unguenti croſſos liberi adoleſcentes deferunt.*

Concha *item pro unguentario uaſe ab* Horatio *ponitur:*

Funde *capacibus unguenta de conchis.*

Lucerna, Vne *lampe, uas in quo oleum conſumimus ut luceat, & ſplendorem emittat:* Græci τὴν λαμπάδα, καὶ λύχνον, καὶ λυχνίον *uocant.* Hinc *de* Demoſthene *dictum eſt, eius ſcripta lucernam olere.* Fiebāt *antiquitus lucernæ, quemadmodum etiā nunc apud nos ex ære.* Plinius *libro* 34. *cap.*2, Sunt *ergo uaſa tantum* Corinthia, *quæ iſti elegantiores, nunc æs ſculpendo transferunt modò in lucernas, modò in trullas, nullo munditiarum reſpectu.* Lucernam *autem à lychno dictam contendit* Seruius. Vnde, *inquit, primam breuem habet.* Iuuenalis,

Diſpoſitæ *pinguem nebulam uomuere lucernæ.*

Quod *autem oliuum lucernis imponere ſolerent antiqui, oſtendit locus* Horatij: -*ungor oliuo,*
Non *quo fraudatis immundus* Nacca *lucernis.*

Lychnus, *idem quod lucerna, cum tamen pro candelabro accipere uideatur* Virgilius *primo* AEneid.
-*dependent lychni laquearibus aureis.*

Scirpus *autem ille laneus, qui circunfuſus oleo & incenſus ardet in lychno, à* Græcis ἐλλύχνιον *appellatur,* La *meche.*

Lychnuchi *penſiles,* Grans *chandeliers, ou lampes*

qui pendent aux eſgliſes. Plin.lib. 34.cap.3, *Placuere & lichnuchi penſiles in delubris, arborum modo mala ferentium lucentes.* Erant enim maxima candelabra ex ære Corinthio uel AEginetico conflata, cuiuſmodi hodie quoque in templis noſtris uiſuntur, & in aulis principum.

Candelabrum, Vng chandelier, à candelarũ lumine nomen impoſitum habet, inquit Plinius. Fiebant autem ærea candelabra etiã apud antiquos, ſed Corinthio ære facta fuiſſe negat Plinius: quin potius AEginetico fiebant.

VASA CVLINARIA.

SVpereſt nunc ut uaſorum culinariorũ ſpecies ac formas explicemus. Vaſa autem culinaria, quæ & coquinaria Plinius uocat, ſunt ea quibus coquina uel culina referta eſt, aut quæ in culina recõduntur: nempe frixoria, & ea in quibus pultem & pulmenta, atque alia id genus cibaria decoquimus in uſum noſtrum.

Aula ſiue olla, uas fictile, uel etiam æneum ad pultem & olera coquenda, quod uel prouerbio manifeſtum fit. Catullus, Ipſa olera olla legit.

Iuuenalis ſaty. 14,

- & grandes fumabant pultibus ollæ. B.

Pultem autem (ut obiter illud dicam) uulgus uocat De la puree: pulmentum uerò, Du potaige: generale enim eſt ad multa. Cæterum ab Olla diminutiuum fit Ollula, ſiue ut antiquis placuit aulula, Vng potelet. unde Plauti comœdia nomen accepit, ut Aulularia diceretur, propter repertam à ſene auri ple-

nam aululam.

Caccabus, Græcum eſt, ex Athenæo in quarto & Ariſtophanis paraſito: illi enim κάκκαβον uocant. uas autē eſt in quo pulmentaria ſuper ignē coquimus. B. Nomen traxiſſe quidam aiūt à ſono, quem ſupra ignem poſitus facit. Apitius, Capita porrorū ſimul elixabis in caccabo nouo, ut aqua ad tertiam deferueat. Fiebant autem apud antiquos etiam argentei caccabi, ut uidetur affirmare iuriſconſul.

Patinam quoque inter culinaria uaſa annumerare uidetur Paulus iureconſultus: nam & eſcis coquendis & etiam deferendis ſupra menſam ſeruiebat, ut diximus in uaſis eſcarijs: qui mos hodie quoque Venetijs obſeruari à nobis uiſus eſt.

Lebes, uas æneum aptum carnibus coquendis, aut etiam alijs rebus: Vng chauldron, ou une marmite, quod uas quia profundum erat, ideo curuum ab Ouidio dicitur:

Fragiléſque cadi, curuíque lebetes. Idem,

Viginti fuluos operoſo ex ære lebetes.

Hoc eſt, cælatos, uel ſigillatos, ut ſuprà diximus, & operibus ſculptis inſignes. Virgilius,

Ingens argentum, Dodoneóſque lebetes. hoc eſt, ære Dodoneo conflatos & factos. Erat autem Dodona, ciuitas Epiri, in qua conflabatur & reperiebatur æs optimum, admodum reſonans, ex quo etiam bracteæ æneæ fiebant, unde prouerbium, AEre Dodoneo loquacior.

Tripus, Vng trepier, ferreum quiddam, ſuper quo uaſa igni admouebantur. Tripos autem tripodis, menſa in templo Apollinis Delphici, cui ſuperponebantur

cortinæ. Plin.lib.33, *Tripodibus etiam donabantur fortes Athletæ.* Horatius lib.1.Carm.

Donare tripodas,præmia fortium Graiorum.

Sartaginem Græci λοπάδα ἢ λοπάδιον *uocant.* Nos *uulgo* Galli, *ut opinor,* La *poalle, ut uocabuli* Græci *non leuiter preſſa ueſtigia retinere uideamur.* B.

Alij *patellam uocant,ſed,opinor,barbarè:nam patella quid ſit,ſuperius oſtendimus,cum de patina ageremus.* Cæterum τήγανον Græci *pro ſartagine accipere ſolent,nempe pro eo uaſe culinario, quod frixorium alij uocant:*Itali, Vna *friſſora, unde* τηγανίζειν, *frigere & coquere in ſartagine, ut opinor: atque hinc etiam* Galenus *panes tiganitas uocat,in ſartagine coctos cum caſeo, oleo, & alijs admixtis, ad ſaporem conciliandum:qualia ſunt ea quæ à noſtris coquis in conuiuiorum apparatibus fieri ſolent,*Des bignets: Itali *uocant* Delle *fritelle,unde etiam fritille à quibuſdam* Latinis *enuntiantur.*

Γύραιον καὶ πυρφόρον Pollux *uocat, quam nos cauferetam dicimus,* Vne *chauferette,* ἀπὸ τοῦ καῦμα φέρειν,*hoc eſt,ab igne ferendo: eſt enim id uas in quo ignem recondimus,ſuper quo diſcos eſcarios, & lances reponere ſolemus,etiam dum in menſa ſunt:ut iuſculum uel etiam ipſa caro,aut ſiquid eſt aliud,calidum à nobis edatur.*

Veru uel ueruculum, Vne *broche, inter culinaria inſtrumenta* Pollux *annumerat,appellátque* ὀβελοὺς, καὶ ὀβελίσκους. Virgilius,

Pars *in fruſta ſecant, uerubúſque trementia figunt.*
Plin.lib.33, Ex eo *ſublata ueruculis ferreis, atque ipſa flamma conuoluitur ueruculo, ut ſit modici ponderis.*

Vne brochette de fer.

Mortarium, Vng mortier, *uas lapideum, uel æneum in quo aliquid contundimus, uel ad iuſcula facienda, uel ad pulmenta condiēda.* Id *autem quo quidpiam in mortario contundimus, piſtillum appellamus,* Vng pilon. Plautus *in* Aul. *Cultrum, ſecurim, piſtillum, mortarium, quæ utenda uaſa uicinia rogant.* Vnde *aquam in mortario tundere, de inani & uana opera.*

Pila, uas ligneum in quo antiqui frumentum contundebant & exſpicabant, uel etiam hordeum excorticabant ad ptiſanam conficiendam. Plinius *lib.*18. Tundatur *granum eius in pila lignea.* Ea *nunc utuntur funarij noſtri ad canabem & linū expurgandum.*

Segana *etiam dicitur uas in quo aliquid teritur.*

Salinum, Vne ſaliere, *uaſculum in quo ſal reponitur ad menſæ uſum, aut ſacrificia.* Horatius,

Viuitur *paruo bene, cui paternum*
Splendet *in menſa tenui ſalinum.* Perſius,
Purum *& ſine labe ſalinum.*

Scaphis, uas culinarium Athenæo. Veneti *adhuc uocant* Vna *ſcafa.*

Scaphium, *uas in quo excrementa colligebant, & corporis fæcem.* Iuuenalis,

Et *rude ſcaphium poſitis conſumitur armis.*
σκάφιον Pollux *uocat, ubi agit de neceſſarijs ad ſeceſſum: & mulierum erat, quemadmodum laſana & ἀμὶς uirorum.* Horatius *laſanum uocat:*
Te *pueri laſanum portantes, œnophorúmque.*
Scaphis *autem argenteis antiqui utebantur, ut & hodie uiri* Galliarū *primarij: quin & aureis uaſis uen-*

tris onus excipiebant, quod de Heliogabalo *impera-
tore refertur.* Athenæus *tamen in quarto, ſcaphiū in-
ter uaſa, uel potoria, uel eſcaria adſcribit, niſi me fal-
lit memoria.* B. Lucretius *quoque libro ſexto pro
quolibet uaſe lati orificij ſumit:*

Et ramenta *ſimul ferri, furere intus ahenis*

In *ſcaphijs.* Vitruuius, In *eóque collocetur, circiter ſolis
occaſum, ſcaphium æreum, aut plumbeum, ut peluis.*

Matella, *uas urinarium à* Græcis οὐρλών, *unde nos
nocauimus* Vng *urinal:* Iulius Pollux ἐνουρήθραν *uo-
cat.* Martialis *in* 2,

Matella *curto rupta latere meiebat.*

Matellam *autem crepitu digitorum poſcebant uete-
res. unde iocus* Martialis *in* Paneretum. B.

Matellionem Tullius *in* Paradoxis *uocat:* Quid *enim
cenſes, ſi* L. Mummius *aliquem iſtorum uideret, ma-
tellionem* Corinthium *cupidiſſime tractantem, &c.*
Matellionem Corinthium *dixit, ex ære* Corinthio *fa-
ctum.* Varro, Poſtularet *trulleum, matellionē, peluim.*

Cocultum M. Catoni, *uas eſt æneum aptum coctio-
nibus.* Plautus, AEneis *coculis excocta eſt mihi omnis
materia.* Plura *ſiquis inuenerit, huic ordini adſcri-
bat.* Ego *uerò tantum eà quæ inter legendum occurre-
runt, ex bonis authoribus congeſſi.*

VASA VIMINEA.

F*Erè opuſculum clauſerā, cum mihi in men-
tem uenit uimineorum, quæ ſanè poſt ua-
ſa lignea exprimere fortaſſis cōmodius fuiſ
ſet: ſed quando etiam hic locus nos ad earum expli-
cationem inuitat, ſimul omnia docebimus.*

Vimen igitur erit, omne uirgultum molle, & ad ligandum aptum, quales ſunt uirgæ populi, ulmi & betulæ, & ſanguineorum fruticum, atque etiã coryli & ſalicis, quæ præcipui ſunt ad uaſa uſus. Vnde lentum uimen uocauit Virgilius libro 3, hoc eſt flexile, & in quauis partem ductile. Huiuſcemodi itaque uimine fiebant uaſa ad multa utilia, ut ad colligendas dapes è menſa: præterea etiam ad mulierculàrum linteola recondenda, quæ omnia, uaſa uiminea dicebantur.

Calathus, mulierculàrum uas fuit, in quo ſuos fuſos, aut etiam uiolas reponere ſolebant. Virgilius,

-non illa colo, calathiſue Mineruæ
Fœmineas aſſueta manus. Idem in Bucol.
-tibi lilia plenis Ecce ferunt Nymphæ calathis.

Cuius diminutiuum eſt Calathiſcus pro eodem. Politianus in Ruſtico, Aut ciſta exportant, aut raſilibus calathiſcis.

Ciſta autem, quantum ego conijcere poſſum, uiminea etiam fuit: erátque uas ſatis amplũ, in quo multa aſſeruabant. Iuuenalis,

Ianque uetus Græcos ſeruabat ciſta libellos.

Itali adhuc uocabulum integrũ retinent. Hinc ciſtifer, Vng porte pennier. Martialis in 11,

Nupſiſh Gellia ciſtifero.

Ciſtella pro eodem. Cicero tamen pro eo uaſe ſumere uidetur, in quo ſuffragia colligebantur. pro Cornelio Balbo, Neque maius eſt legere codicem cui intercedatur, quàm ciſtellam ipſam cum ipſo interceſſore deferre. Quo loco quidam corruptè, ni fallor, ſitellam legunt. Cicero, aut quicunque fuerit qui libros conſcripſit ad Herennium: Saturninus, inquit, legem ferre

cœpit: collegæ intercedere: ille nihilominus ciſtellam detulit.

Caniſtrum ſeu caniſter, uas amplum, uiminibus contextum in quo fructus recondebantur, atque offerri in honorem ſolebant ab ipſis agricolis, ſeu etiã muliereulis. Ouid. lib. 3. Metamorph.

Prunáque, & in patulis redolentia mala caniſtris.

Sporta ſiue ſportula, caniſtro non erat diſſimilis, ſed in alium uſum: nempe eum cui noſtrã corbem applicare ſolemus, Vne corbeille. Salluſt. in Iugurtha, E muris canes ſportis demittebant. Veneti ſportulas & ſportas hodie uocant, uiminea quædam utrinque anſata & plicabilia, quales ſunt ficuum calathiſci, Cabats de figues, ut una manu deferri poſſint, quibus utuntur ad carnes & eſcas alias deferendas, quas è foro domum aſportant.

Sportulam præterea Romani pro eo nummo accipiebant, qui togatis dabatur cum obſonio (ut inquit Suetonius) à potentioribus, ut deducerentur & reducerentur per urbem incedentes: ualebat autem centum quadrantes, quadrans uerò erat qui nunc Romæ uocatur Quadrin, uel Quatrin, nos, Vng tournoys. uide Bayſium cap. 9. de Re ueſt. & Budæum in lib. de Aſſe. De huiuſcemodi autem ſportula Iuuenalis Satyra 1,

—nunc ſportula primo
Limine parua ſedet, turbæ rapienda togatæ.

Aſconius tamen, Sportæ, inquit, ſportulæ, & ſportellæ, nummorum ſunt receptacula.

Quallus, uas uimineum per quod uinum è prælo guttatim defluit, quod etiam colum appellat Virgilius: —tu ſpiſſo uimine quallos

Coláque prælorum fumoſis diripe tectis.

Picti etiãnum qualli dicuntur, ciſtellæ in quibus mulierculæ fuſos ſuos reponere ſolent. Pontanus,

Vidit ea pictos melius contexere quallos.

Picti autem dicuntur, aut quòd uiminibus rubris atque albis intertexi appareant: aut quòd etiam iiſdem uerſicoloribus uiminibus quædam ceu auium aut ferarum formæ depictæ uideantur, quẽadmodum Venetijs quoque nunc uideri ſolet.

Fiſcina, uaſculum uirgulteum, è quo lac colatur dum caſeus imprimitur, Vne eſcliſſe: uimineum autem erat, aut iunco textum. Virgilius in Coppa,

-contextáque cannis Fiſcina lacte madens. Theocritus τάλαρον *appellat. In eandem quoque ſignificationem ponitur fiſcella. Virgilius,*

Et gracili fiſcellam texit ibiſco.

Ibiſcum autem, ut id etiam dicamus, uocat uirgas oblongas, quæ detractis ex althæa (hoc eſt biſmalua, Guimauue) folijs curuari ſolent, & in fiſcellarum contextum applicari. Nã & ibiſcum, ſiue ebiſcum althæam appellari contendit Dioſcorides.

Corbis, uas uimineum quo meſſores utebantur. Cicero pro Sextio, Meſſoria ſe corbe contexit. Propertius libro 4,

Corbis in impoſito pondere meſſor eram.

Huius diminutiuum Corbula. hinc Corbulas Amerinas dixit Cato, ex ſalice Amerina contextas: iuxta enim Ameriam Vmbriæ urbem ſalices præſtantiſſimæ creſcere ſolebant.

Panarium, uas uimineum, quo panes deferuntur ad menſam, qui mos adhuc hodie in pleriſque Italiæ

INDEX LATINARVM ET GALlicarum dictionum, quæ in hoc libello paſſim conſperſæ & declaratæ inueniuntur.

A

æs Aeginetică 13.24
Æneum 38
Ahena 23
Ahenum 38
Ahenulum 38
Alabaſter 42
Alabaſtrites lapis 22
Albaſtre 22
Amphicypellum 30
Amphithetum 29
ex Amphitheto bibiſti 29
Amphora 33
Ampullæ 42
Amula 41
Anthlia 41
Armillum 41
Artolagani 23
Aſynthetą 29
Aſſiettes 26
Auallet 5
Aula 44
Aureæ cruſtæ 10
Aureus guttus 9

B

Baſſin a lauer les mais 30
Baſſin.a lauer les pieds 39
Benoiſtier 40
Betula 17
Bigneta 46
Boiſſeau 35
Boiſte 43
Bouleau 17
Bouteille 32
Bractearij 6
Broche 46
Brochus 33
Buffet 6
Butim 7

C

Cabatz de figues 50
Caccabus 45
Cadus 32
Cælata vaſa 7
Cælum 7
Calathus 30.49
Calathiſcus 49
Calathiſci ficuum 50
Calice 29
Calix 29
Calices fictiles 29
Calices vitrei 28
Calpis 39
Candelabrum 44
Caniſter 50
Caniſtrum 50
Cantharus 32
Capedines 30
Capedunculæ 30
Caque 32
Carcheſium 29
Caſſiterina vaſa 36
Caſſiteron 26
Catinus 24
Chaudelier 44
Chaulderon 23.45
Chauferette 46
Cheopina 36
Chœnix 35
Chopine 36
Chryſendeta 10
Chus 40
Ciborium 27
Cirnea 32
Ciſſimbium 28
Ciſta 49
Ciſtella 49
Ciſtifer 49
Clarē 23
Coculum 47
Colum niuarium 41
Concha 43
Conglus 33
Cophin 52
Cophinus 51
Coquemart 38
Corbeille 50
Corbis 51
æs Corinthium 13
Couloie 42
Couppe 27
Couppe dargent 12
Couppe dor 9
Crater 31
Craterra 39
Cruche 30
Cruches de Beauuais 32
Cruſta 10
Cruſtata vaſa 10
Cruſtulatij 10
Cryſtallum 29
Culeus 35
Culigna 32
Cululi 30
Cuppa 26.34
Cuprum 14
Caue 34
Cyathiſſo 28
Cyathus 27.28
Cybium 35
Cymbia 22
Cymbium 30
Cypellum 29
Cyphus 27
æs Cyprium 14

D

Deliaca ſupellex 23
æs Deliacum 23
Demi boiſſeau 35
Demi ſeptier 36
Diota 27
Diſcus 28
ære Dodoneo loquacior 46
Dolia 34
Dolia picata 34
Dolia ventroſa 34

E

Effictores 22
Efformatores 22
Ellychnion 43
Emblema 10
Entree de table 23
Eſcliſſe 51
Eſcuelle 26
Eſguiere 40
Eſtamine 41
Exanthlare 41

F

Fagus 17
Ferculum 25
Fictilia 22
Fidelia 36
Fillette 36
Fiſcina 52
Felxorium 46

G

Gabatæ 26
Gaſteaulx fueilletes 23
Goutteron 39
Guttus 31.40

H

Hanap 31
Haurire 50
Hemixeſtes 36
Humer 5

Hydria 19

I

Inauratores 6

Incruſtare 10

Incruſtata vaſa 10

L

Labra ahena 14

Labra lupinaria 21

Labrum 21

Lagena 31

Lampe 41

Lanx 23

Lanx argenteus 12

Lices chryſédetæ 10.14

Lebes 41

Lechytus 42

Linter 34

Lucanicæ 23

Lucerna 41

Lychnus 41

Lycnuchi 41

M

Magis, magidis 25

Maioſica 26

Malluuium 39

Marmite 45

Matella 47

Matellio 24.47

la Meche 41

Medimnus 35

Mentor 7

Meſnaige darain 33

Miſtarius 40

Modius 35

Modiolus 29

Mortaria lapidea 21

Mortarium 47

Mortier 47

Mortier de cuyure 14

Murrhinum 20

Murrhina pocula 19

Murrhina vaſa 20

Muy 35

O

Obſonator 14

Obſonium 14

OEnophorum 33

Ollæ 44

Ollæ ſuſculariæ 15

Ollula 44

Oleæ 23

Oliues 23

Onyx 20

Orbateurs 6

Orbes 26

Orca 37

P

Panarium 52

Panes tigsnitæ 46

Paramentum 10

Paropſis 26

Patella 25.46

Patera 29

Patera aurea 9

Patina 25.45

Peluis 39

Pelluuium 39

Phiala 40

Phiole 41

Pila 47

Pilon 47

Pincernæ 28

Pinta 36

Pinte 36

Pippe 35

Piſtillum 47

Pityna 36

Pyxis 41

Plat 23

Plat creux 24

Plat dargent 12

Poille 46

Pocula 27

Poculum aureum 9

Pollubrum 40

Porte pennier 49

Pot detrois chopines 36

Potaige 44

Potelet 44

Potiers de terre 22

Potz a ſouppe 25

Potz de Beauuais 23

Potz de terre 22

Promulſis 23

Pulmentum 44

Puls 44

Puree 44

Q

Quadræ 16

Quadrantal 34

Quallus 50

Quartarium 36

Quarte 36

R

Repoſitoria argenta-
ta 22

Rudia vaſa 21

S

Saliere 47

Salinum 47

Sartago 46

Scaphia argentea 12

Scaphis 47

Scaphium 47.48

Scutula 16

Scyphus 27

Scyphus argenteus 12

Scyphi ſigillati 10

Segana 47

Semis ſemiſſis 36

Seriæ 17.18

Septier de vin 35

Sextarium 35

Sigilla 10

Sigillata vaſa 10

Signa Corinthia 12

Simpulum 30

Solium 22

Solium argenteum 12

Species æris 13

Sporta 50

Stannum 25.26

Suturnium 39

T

Tailloirs 26

Taſſe 29

Taſſe dor 9

Ternarium 36

Tinne 22

Tinne de cuyure 14

Toreumata 7

Toreutice 6.7

Tornatile buxum 17

Tornus 7

Tournoir 7

Trepier 45

Tripos, Tripus 45

Trulla 40.42

Trulleum 40

V

Vaiſſeau 5

Vaiſſeaulx de bois 17

Vaiſſeaulx de fonte 14

Vaiſſeaulx entaillez 9

Vaiſſeaulx ouurez 7

Vaiſſelle darain 23

Vaiſſelle dargent 22

Vaiſſelle deſtain 25

Vaiſſelet 6

Vannus 52

Vas 5

Vas vnguëtarium 21.22

Vaſa ærea 13.14

Vaſa ænea 23

Vaſa ahena 23

Vaſa alabaſtrina 21

Vaſa anaglypha 12

Vaſa aquaria 38

Vaſa Aretina 22

Vaſa argentea 12

Vaſa aurea 8

Vaſa Bellouaca 23

Vaſa Betulina 37

Vaſa cælata 9

Vaſa conflatilia 14

Vaſa coquinaria 23.44

Vaſa Corinthia 23.24

Vaſa cryſtallina 18.19

Vaſa culinaria 44

vaſa Deliaca 29

Vaſa eſcaria 33
Vaſa fictilia 22
Vaſa hederacea 17
Vaſa lapidea 20
Vaſa lignea 17
Vaſa murrhina 19
Vaſa olearia 41
Vaſa plumbea 16
Vaſa potoria 18.17
Vaſa promulſidiaria 23
Vaſa pura 11
Vaſa Samia 22
Vaſa ſtannea 15
Vaſa vinaria 31
Vaſa viminea 48
Vaſa vitrea 18
Vaſorum appellationes variæ 8
Vaſarium 6
Vaſcularius 6
Vaſculum 6
Veru 46
Veruculum 46
Vimen 49
Vitra ſilicea 18
Vrceus 38
Vrceolus 38
Vrinal 48
Vena 40

EXCVDEBAT ROB. STEPHA-
NVS TYPOGRAPHVS RE-
GIVS, LVTETIAE, ANN. M. D.
XLVII. VI. CAL. MAII.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA NAZ

tris onus excipiebant, quod de Heliogabalo *imperatore refertur.* Athenæus *tamen in quarto, ſcaphiũ inter uaſa, uel potoria, uel eſcaria adſcribit, niſi me fallit memoria.* B. *Lucretius quoque libro ſexto pro quolibet uaſe lati orificij ſumit:*

Et ramenta ſimul ferri, furere intus ahenis
In ſcaphijs. Vitruuius, *In eóque collocetur, circiter ſolis occaſum, ſcaphium æreum, aut plumbeum, ut peluis.*

Matella, *uas urinarium à* Græcis οὐρλών, *unde nos uocauimus* Vng urinal: *Iulius* Pollux ἐνουρήθραν *uocat.* Martialis *in* 1,

Matella curto rupta latere meiebat.
Matellam autem crepitu digitorum poſcebant ueteres. unde iocus Martialis *in* Paneretum. B.
Matellionem Tullius *in* Paradoxis *uocat:* Quid enim cenſes, ſi L. Mummius *aliquem iſtorum uideret, matellionem* Corinthium *cupidiſſime tractantem, &c.* Matellionem Corinthium *dixit, ex ære* Corinthio *factum.* Varro, Poſtularet *trulleum, matellionẽ, peluim.*

Coculum M. Catoni, *uas eſt æneum aptum coctionibus.* Plautus, *AEneis coculis excocta eſt mihi omnis materia.* Plura *ſiquis inuenerit, huic ordini adſcribat.* Ego *uerò tantum ea quæ inter legendum occurrerunt, ex bonis authoribus congeſſi.*

VASA VIMINEA.

FEre *opuſculum clauſerã, cum mihi in mentem uenit uimineorum, quæ ſanè poſt uaſa lignea exprimere fortaſſis cõmodius fuiſſet: ſed quando etiam hic locus nos ad earum explicationem inuitat, ſimul omnia docebimus.*

Vimen igitur erit, omne uirgultum molle, & ad ligandum aptum, quales ſunt uirgæ populi, ulmi & betulæ, & ſanguineorum fruticum, atque etiã coryli & ſalicis, quæ præcipui ſunt ad uaſa uſus. Vnde *lentum uimen uocauit* Virgilius *libro 3, hoc eſt flexile, & in quamuis partem ductile.* Huiuſcemodi *itaque uimine fiebant uaſa ad multa utilia, ut ad colligendas dapes è menſa: præterea etiam ad mulierctularum linteola recondenda, quæ omnia, uaſa uiminea dicebantur.*

Calathus, mulierctularum uas fuit, in quo ſuos fuſos, aut etiam uiolas reponere ſolebant. Virgilius,

-non illa colo, calathiſue Mineruæ
Fœmineas aſſueta manus. Idem *in* Bucol.
-tibi lilia plenis Ecce *ferunt* Nymphæ *calathis.*

Cuius *diminutiuum eſt* Calathiſcus *pro eodem.* Politianus *in* Ruſtico, Aut *ciſta exportant, aut raſilibus calathiſcis.*

Ciſta autem, quantum ego coniĳcere poſſum, uiminea etiam fuit: erátque uas ſatis amplũ, in quo multa aſſeruabant. Iuuenalis,

Ianque *uetus* Græcos *ſeruabat ciſta libellos.*

Itali *adhuc uocabulum integrũ retinent.* Hinc *ciſtifer,* Vng porte pennier. Martialis *in* 11,

Nupſiſti Gellia *ciſtifero.*

Ciſtella pro eodem. Cicero *tamen pro eo uaſe ſumere uidetur, in quo ſuffragia colligebantur. pro* Cornelio Balbo, Neque *maius eſt legere codicem cui intercedatur, quàm ciſtellam ipſam cum ipſo interceſſore deferre.* Quo *loco quidam corruptè, ni fallor, ſitellam legunt.* Cicero, *aut quicunque fuerit qui libros conſcripſit ad* Herennium: Saturninus, *inquit, legem ferre*

cœpit: collegæ intercedere: ille nihilominus ciſtellam detulit.

Caniſtrum ſeu caniſter, uas amplum, uiminibus contextum in quo fructus recondebantur, atque offerri in honorem ſolebant ab ipſis agricolis, ſeu etiã mulierculis. Ouid. *lib.*3. Metamorph.

Prunáque, *& in patulis redolentia mala caniſtris.*

Sporta *ſiue ſportula, caniſtro non erat diſſimilis, ſed in alium uſum: nempe eum cui noſtrã corbem applicare ſolemus,* Vne *corbeille.* Salluſt. *in* Iugurtha, E *muris canes ſportis demittebant.* Veneti *ſportulas & ſportas hodie uocant, uiminea quædam utrinque anſata & plicabilia, quales ſunt ficuum calathiſci,* Cabats *de figues, ut una manu deferri poſſint, quibus utuntur ad carnes & eſcas alias deferendas, quas è foro domum aſportant.*

Sportulam *præterea* Romani *pro eo nummo accipiebant, qui togatis dabatur cum obſonio (ut inquit* Suetonius*) à potentioribus, ut deducerentur & reducerentur per urbem incedentes: ualebat autem centum quadrantes, quadrans uerò erat qui nunc* Romæ *uocatur* Quadrin, *uel* Quatrin, *nos,* Vng *tournoys. uide* Bayſium *cap.*9. *de* Re *ueſt. &* Budæum *in lib. de* Aſſe. De *huiuſcemodi autem ſportula* Iuuenalis Satyra 1,

-nunc ſportula primo
Limine *parua ſedet, turbæ rapienda togatæ.*

Aſconius *tamen,* Sportæ, *inquit, ſportulæ, & ſportellæ, nummorum ſunt receptacula.*

Quallus, *uas uimineum per quod uinum è prælo guttatim defluit, quod etiam colum appellat* Virgilius: *-tu ſpiſſo uimine quallos*

Coláque prælorum fumoſis diripe tectis.
Picti etiãnum qualli dicuntur, ciſtellæ in quibus mulierculæ fuſos ſuos reponere ſolent. Pontanus,
Vidit ea pictos melius contexere quallos.
Picti autem dicuntur, aut quòd uiminibus rubris atque albis intertexi appareant: aut quòd etiam iiſdem uerſicoloribus uiminibus quædam ceu auium aut ferarum formæ depictæ uideantur, quẽadmodum Venetiis quoque nunc uideri ſolet.

Fiſcina, uaſculum uirgulteum, è quo lac colatur dum caſeus imprimitur, Vne eſcliſſe: uimineum autem erat, aut iunco textum. Virgilius in Coppa,
-contextáque cannis Fiſcina lacte madens. Theocritus τάλαρον appellat. In eandem quoque ſignificationem ponitur fiſcella. Virgilius,
Et gracili fiſcellam texit ibiſco.
Ibiſcum autem, ut id etiam dicamus, uocat uirgas oblongas, quæ detractis ex althæa (hoc eſt biſmalua, Guimauue) foliis curuari ſolent, & in fiſcellarum con textum applicari. Nã & ibiſcum, ſiue ebiſcum althæam appellari contendit Dioſcorides.

Corbis, uas uimineum quo meſſores utebantur. Cicero pro Sextio, Meſſoria ſe corbe contexit. Propertius libro 4,
Corbis in impoſito pondere meſſor eram.

Huius diminutiuum Corbula. hinc Corbulas Amerinas dixit Cato, ex ſalice Amerina contextas: iuxta enim Ameriam Vmbriæ urbem ſalices præſtantiſſimæ creſcere ſolebant.

Panarium, uas uimineum, quo panes deferuntur ad menſam, qui mos adhuc hodie in pleriſque Italiæ

locis perdurat. Statius,

Hi panaria, candidáſque mappas
Subnectant, epuláſque lautiores.

Suetonius in Caligula, *Sparſit & miſſilia uariarum rerũ, & panaria cum obſonio uiritim diuiſit*. *Panariolum pro eodem.* Martialis,

Cum panariolis tribus rediſti.

Vannus, fœmininum, uas latum in conchæ formam contextum, quo frumenti & auenæ paleæ expurgantur. Columella, *Ipſæ autem ſpicæ melius fuſtibus tunduntur, uannis expurgantur. nonnulli cribrum cereale uocant,*

Cophinus, quem Græci κόφινον dicunt, nos, Vng cophin, Priſcianus *corbem interpretatur, à leuitate dictus eſt: ſignificátq; apud nos, tum uas ipſum uimineum, tum etiam menſuram ipſam, uel frumenti, uel auenæ, aut alterius rei.* Iuuenalis *in ſexta,*

Cum dedit ille locum cophino, fœnóque relicto.

Infinita pene alia ſunt uaſculorũ genera, quæ hîc à nobis non enumerantur hoc loco: neque enim, ut uerũ fateamur, nobis Latina *omnia nomina, nedũ* Græca *ipſa uocabula, ſunt uſqueadeò comperta, ut de ijs ſtatuere quidquam poſſimus.* Sed *neque id quidem uelimus* Lector, *ut quæcunque præter* Bayfij *aut* Budæi *iudiciũ à nobis poſita ſunt, ea omnia arcana eſſe credas, niſi tibi exempla faciant ſatis. quod ſi id quidem minus fecerint, nihil eſt in hoc libello, quod nõ tuo & eruditiorum omnium iudicio ſubiaceat.*

BIBLIOTECA N. LE ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX LATINARVM ET GALlicarum dictionum, quæ in hoc libello paſſim conſperſæ & declaratæ inueniuntur.

A
æs Æginetícũ 13.14
Ænenm 38
Ahena 13
Ahenum 38
Ahenulum 38
Alabaſter 42
Alabaſtrites lapis 21
Albaſtre 28
Amphicypellum 30
Amphithetum 29
ex Amphitheto bibiſti 29
Amphora 33
Ampullæ 42
Amula 42
Anthlia 42
Armillum 42
Artolagani 23
Aſyntheta 28
Aſiettes 26
Aualler 5
Aula 44
Aureæ cruſtæ 10
Aureus guttus 9
B
Baſſin a lauer les mais 30
Baſſin a lauer les piedz 39
Benoiſtier 40
Betula 17
Bignetz 46
Boiſſeau 35
Boiſte 43
Bouleau 17
Bouteille 32
Bractearij 6
Broche 46
Brochus 33
Buffet 6
Burim 7
C
Cabatz de figues 50
Caccabus 45
Cadus 32
Cælata vaſa 7
Cælum 7
Calathus 30.49
Calathiſcus 49
Calathiſci ficuum 50
Calice 29
Calix 29
Calices fictiles 29
Calices vitrei 28
Calpis 39
Candelabrum 44
Caniſter 50
Caniſtrum 50
Cantharus 31
Capedines 30
Capedunculæ 30
Caque 32
Carcheſium 29
Caſſiterina vaſa 36
Caſſiteron 36
Catinus 14
Chandelier 44
Chaulderon 23.45
Chauferette 46
Cheopina 36
Chœnix 35
Chopine 36
Chryſendeta 10
Chus 40
Ciborium 27
Cirnea 32
Ciſſimbium 28
Ciſta 49
Ciſtella 49
Ciſtifer 49
Claré 23
Coculum 47
Colum niuarium 42
Concha 43
Congius 33
Cophin 52
Cophinus 52
Coquemart 38
Corbeille 50
Corbis 52
æs Corinthium 13
Couloir 42
Couppe 17
Couppe dargent 12
Couppe dor 9
Crater 32
Craterra 39
Cruche 30
Cruches de Beaunais 32
Cruſta 10
Cruſtata vaſa 10
Cruſtularij 10
Cryſtallum 19
Culeus 35
Culigna 32
Cululi 30
Cuppa 22.34
Caprum 24
Cuue 34
Cyathiſſo 28
Cyathus 27.28
Cybium 36
Cymbia 22
Cymbium 30
Cypellum 29
Cyphus 27
æs Cyprium 14
D
Deliaca ſupellex 23
æs Deliacum 13
Demi boiſſeau 38
Demi ſeptier 36
Diota 37
Diſcus 28
ære Dodoneo loquacior 46
Dolia 34
Dolia picata 34
Dolia ventroſa 34
E
Efficttores 22
Efformatores 22
Ellychnion 42
Emblema 20
Entree de table 23
Eſcliſſe 52
Eſcuelle 26
Eſguiere 40
Eſtamine 42
Exanthlare 42
F
Fagus 27
Ferculum 25
Fictilia 26
Fidelia 36
Fillette 36
Fiſcina 52
Frixorium 46
G
Gabatæ 26
Gaſteaulx fueilletes 23
Goutteron 39
Guttus 31.40
H
Hanap 31
Haurire 5.0
Hemixeſtes 36
Humex 5

Hydria 19

I

Inauratores 6
Incruſtare 10
Incruſtata vaſa 10

L

Labra ahena 14
Labra lupinaria 11
Labrum 21
Lagena 32
Lampe 41
Lanx 23
Lanx argenteus 12
Lices chryſédretæ 10.24
Lebes 41
Lechytus 41
Linter 34
Lucanicæ 23
Lucerna 41
Lychnus 41
Lycnuchi 43

M

Magis, magidis 25
Maiorira 26
Malluuium 39
Marmite 45
Matella 47
Matellio 24.47
la Meche 41
Medimnus 35
Mentor 7
Meſnaige darain 13
Miſtarius 40
Modius 35
Modiolus 29
Mortaria lapidea 21
Mortarium 47
Mortier 47
Mortier de cuyure 14
Murrhinum 20
Murrhina pocula 19
Murrhina vaſa 20
Muy 35

O

Obſonator 24
Obſonium 24
Oenophorum 31
Ollæ 44
Ollæ iuſculariæ 15
Ollula 44
Oleæ 23
Olıues 23
Onyx 20
Orbateurs 6
Orbes 26
Orca 37

P

Panarium 51
Panes tiganitæ 46
Paramentum 10
Paropſis 26
Patella 25.46
Patera 29
Patera aurea 9
Patina 25.45
Peluis 39
Pelluuium 39
Phiala 40
Phiole 41
Pila 47
Pilon 47
Pincernæ 28
Pinta 36
Pinte 36
Pippe 35
Piſtillum 47
Pityna 36
Pyxis 41
Plat 27
Plat creux 24
Plat dargent 12
Poalle 46
Pocula 27
Poculum aureum 9
Pollubrum 40
Porte pennier 49
Pot detrois chopines 36
Potaige 44
Potelet 44
Potiers de terre 22
Potz a ſouppe 15
Potz de Beauuais 23
Potz de terre 22
Promulſis 31
Pulmentum 44
Puls 44
Puree 44

Q

Quadræ 26
Quadrantal 34
Quallus 50
Quartarium 36
Quarte 36

R

Repoſitoria argentata 12
Rudia vaſa 21

S

Sallere 47
Salinum 47
Sartago 46
Scaphia argentea 12
Scaphis 47
Scaphium 47.48
Scutula 26
Scyphus 27
Scyphus argenteus 12
Scyphi ſigillati 10
Segana 47
Semis ſemiſſis 36
Seriæ 37.38
Septier de vin 35
Sextarium 35
Sigilla 10
Sigillata vaſa 10
Signa Corinthia 12
Simpullum 30
Solium 21
Solium argenteum 12
Species æris 13
Sporta 50
Stannum 15.16
Suturuinum 39

T

Tailloirs 26
Taſſe 29
Taſſe dor 9
Ternarium 36
Tinne 22
Tinne de cuyure 14
Toreumata 7
Toreutice 6.7
Tornatile buxum 17
Tornus 7
Tournoir 7
Trepier 45
Tripos, Tripus 45
Trulla 40.41
Trulleum 40

V

Vaiſſeau 5
Vaiſſeaulx de bois 17
Vaiſſeaulx de fonte 14
Vaiſſeaulx entaillez 9
Vaiſſeaulx ouurez 7
Vaiſſelle darain 13
Vaiſſelle dargent 12
Vaiſſelle deſtain 15
Vaiſſelet 6
Vannus 51
Vas 5
Vas vnguétarium 21.22
Vaſa ærea 13.14
Vaſa ænea 13
Vaſa ahena 13
Vaſa alabaſtrina 21
Vaſa anaglypha 11
Vaſa aquaria 38
Vaſa Aretina 18
Vaſa argentea 11
Vaſa aurea 8
Vaſa Bellonaca 23
Vaſa Betulina 17
Vaſa cælata 9
Vaſa conflatilia 14
Vaſa coquinaria 13.44
Vaſa Corinthia 13.14
Vaſa cryſtallina 18.19
Vaſa culinaria 44
vaſa Deliaca 14

Vaſa eſcaria 39
Vaſa fictilia 22
Vaſa hederacea 17
Vaſa lapidea 20
Vaſa lignea 17
Vaſa murrhina 19
Vaſa olearia 41
Vaſa plumbea 16
Vaſa potoria 18.17
Vaſa promulſidiaria 23
Vaſa pura 11
Vaſa Samia 22
Vaſa ſtannea 15
Vaſa vinaria 18
Vaſa viminea 48
Vaſa vitrea 18
Vaſorum appellationes variæ 8
Vaſarium 6
Vaſcularius 6
Vaſculum 6
Veru 46
Veruculum 46
Vimen 49
Vitra ſilicea 18
Vrceus 18
Vrceolus 18
Vtinal 48
Vena 60

EXCVDEBAT ROB. STEPHANVS TYPOGRAPHVS REGIVS, LVTETIAE, ANN. M. D. XLVII. VI. CAL. MAII.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA NAZ